

Versterking Samenwerking

OPLEIDINGSSCHOOL
De Stedendriehoek

Onderzoeksverslag Mediation

Voorwoord

Dit onderzoeksverslag is tot stand gekomen in het kader van project 'Versterking Samenwerking'. De scholen Rkbs Adwaita te Deventer en ODB de Branink te Laren GLD hebben gekozen voor het thema 'peer mediatie'.

Tijdens het onderzoek zijn wij begeleid door Jolien Velderman en Diny Langendijk, docent, en Cathy van Tuijl, lector Gedrag en Leerproblemen (Saxion, Academie Pedagogiek en Onderwijs).

Het onderzoek is uitgevoerd in schooljaar 2015/2016 en in 2016/2017.

2

Deventer/ Laren GLD, 22 mei 2017

Jolien Velderman/ Diny Langendijk (Saxion, Academie Pedagogiek en Onderwijs).

Hester Fick (Rkbs Adwaita)

Riannne Verveda (ODB de Branink)

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	5
Hoofdstuk 1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Probleemstelling	6
1.3. Onderzoeksvraa	7
1.4 Deelvragen	7
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	8
2.1 Inleiding	8
2.2. Definitie peer mediatie (deelvraag 1)	9
2.3 Kennis, attitudes en praktische vaardigheden van leerlingen	9
2.4 Voorwaarden voor een school of leerkrachten	10
2.5. Methodes voor het inzetten van peer mediatie	13
2.6. Ouderondersteuning bij peer mediatie	15
2.7. Een positief schoolklimaat monitoren in vrije situaties	17
2.8. Conclusies	19
Hoofdstuk 3 Methode	20
3.1 Inleiding	20
3.2 Voormeting	20
3.3 Interventie	21
3.4 Nameting	21

Hoofdstuk 4 Resultaten praktijkonderzoek	22
4.1 Resultaten van vragenlijstonderzoek bij voormeting	22
4.2 Conclusie voormeting	25
4.3 Interventie	25
4.4 (Proces)evaluatie	26
4.5 Conclusie nameting	28
Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusie	29
5.1 Inleiding	29
5.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen (literatuuronderzoek)	29
5.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen (praktijkonderzoek)	30
Literatuurlijst	31
Bijlage 1 Gekozen lessenserie ODB de Branink	32
Bijlage 2 Training peer mediators	50
Bijlage 3 Rooster peermediatie	54
Bijlage 4 Conflictpapier	56
Bijlage 5 Stappenplan peer mediatie ODB de Branink	57
Bijlage 6 Toestemmingsbrief voor ouders over peer mediatie	58

Samenvatting

Voor dit onderzoek zijn aanvankelijk twee basisscholen gestart met een gezamenlijke onderzoeksvraag. De scholen willen onderzoeken of sociale veiligheid vergroot wordt door gebruik te maken van peer mediatie. De uitgangspositie van Rkbs. Adwaita en de ODB de Branink is echter erg verschillend. De scholen hadden beide een vraag hoe conflicten in vrije situaties te voorkomen dan wel op te lossen. Zij hebben eerst de beginsituatie bepaald. De beginsituatie bleek verschillend voor beide scholen op het gebied van het schoolklimaat. Op Rkbs. Adwaita is er nog geen gemeenschappelijke visie op gedrag en sociaal-emotioneel leren. Daarmee kwam het project peer mediatie te vroeg om peer mediatie in te zetten en daar onderzoek naar te doen. Op ODB de Branink is er een gezamenlijke visie op het sociaal-emotioneel leren en wordt er gestart vanuit een positief schoolklimaat om bij de leerlingen het verantwoordelijkheidsgevoel en probleemoplossend vermogen te vergroten. Daar was wel voldaan aan voorwaarden om met peer mediatie te starten en daar kan het onderzoek wel plaats vinden.

Gezien de verschillen in startsituatie is dus besloten het onderzoek naar peer mediatie alleen met de ODB de Branink uit te voeren. Op deze school is na literatuuronderzoek en de keuze voor een methode op zoek gegaan naar leerlingen die de rol als mediator wilden dragen. Deze leerlingen hebben een training gehad. Vervolgens zijn deze leerlingen ingezet in de school. Rkbs Adwaita heeft dit proces gevolgd terwijl er in die school stappen zijn gezet om tot een meer eenduidige visie op gedrag binnen het team te komen. Wel heeft de leerkracht van de Adwaita meegeholpen het literatuuronderzoek uit te voeren.

Er zijn vanuit de hoofdvraag deelvragen opgesteld. Een deel van de vragen is beantwoord door middel van een literatuurstudie. Peer mediatie betekent leerlingbemiddeling bij het oplossen van conflicten. Om peer mediatie in te voeren moet voldaan zijn aan een aantal voorwaarden zoals een gezamenlijke visie op gedrag binnen het team, en vaardigheden bij leerkrachten en leerlingen. Een van de conclusies is dat het onderwijs een belangrijke rol heeft in het sociaal-emotioneel leren van leerlingen. Vanaf de middenbouw kun je kinderen leren nadenken en praten over de eigen bijdrage aan mogelijke oplossingen in geval van conflicten (Scheltema 2012). Een andere conclusie is dat ouders belangrijk zijn in het proces om mediatie in te bedden op school.

Na een voormeting onder de leerkrachten heeft ODB de Branink zich geconcentreerd op het invoeren van mediatie. Bij de implementatie van peer mediatie is gekozen voor het boek 'Kinderen.. en hun rol als bemiddelaar' (Porro 2003), omdat dit financieel en inhoudelijk het meest eenvoudig te realiseren is. Na de start van de peer mediatie is een (proces) evaluatie uitgevoerd. De uitkomsten van de evaluatie waren positief. ODB de Branink heeft de doorgaande lijn bepaald; peer mediatie is ook gestart in de onderbouw.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Zowel de school Rkbs. Adwaita uit Deventer als Daltonschool de Branink uit Laren (GLD) geven aan dat er regelmatig conflicten plaatsvinden in vrije situaties. Zij zoeken naar een passende oplossing voor deze problemen, waarbij leerlingen bij voorkeur actief betrokken worden en daarin verantwoordelijkheid krijgen. De vraag is of peer mediatie een oplossing zou zijn. Peer mediatie is een vorm van conflictbemiddeling waarbij leerlingen actief betrokken zijn en waarbij zij verantwoordelijkheid leren dragen voor een positief pedagogisch klimaat. Bij mediatie komt een bemiddelaar (mediator) tussen partijen om te onderhandelen over een probleem (Goossens, Vermande, & Meulen, 2012). Bij peer mediatie krijgt een leeftijdsgenoot de rol van mediator (NJI, 2012). In het kader van 21st century skills is leren samenwerken belangrijk (SLO 2014). Door peer mediatie in te zetten in een groep, ontwikkelen leerlingen probleemoplossend vermogen in interpersoonlijke relaties. Leerlingen leren elkaar de ruimte te geven om te mogen zijn, wie ze zijn. Ze leren accepteren en respecteren en problemen oplossen in geval van onenigheid. De vraag is tevens aan welke voorwaarden voldaan moet zijn om met peer mediatie te starten. Omdat bleek dat Rkbs Adwaita niet aan de voorwaarden voor peer mediatie voldeed wordt in het vervolg van dit verslag alleen over de ODS de Branink gerapporteerd.

De Branink heeft ongeveer 270 leerlingen, verdeeld over acht groepen, met in elke groep ongeveer 35 leerlingen. Sinds 1999 is de school een officiële Daltonschool en dit is een belangrijk onderdeel van de identiteit. Het team onderschrijft de 6 kernwaarden van Dalton, namelijk: vrijheid / verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, samenwerken, reflecteren, effectiviteit en borgen. De school werkt, waar kan, in de bovenbouw met twee leerkrachten per groep. De school heeft regels en afspraken, vastgesteld door leerkrachten en leerlingen. Op deze wijze leert de leerling verantwoordelijkheid nemen voor de keuzes die hij of zij maakt. De school wil onderzoeken hoe peer mediatie kan worden ingezet bij conflictsituaties. Het resultaat wordt te zijner tijd meegenomen bij het aanscherpen van het pestprotocol.

1.2 Probleemstelling

Na bespreking van de verschillende ideeën rondom peer mediatie is er een probleemstelling geformuleerd. Op de Branink is er een gezamenlijke visie op het sociaal-emotioneel leren en wordt er gestart vanuit een positief schoolklimaat om bij de leerlingen het verantwoordelijkheidsgevoel en probleemoplossend vermogen te vergroten. Maar de school ondervindt problemen tussen leerlingen in vrije situaties, bijvoorbeeld bij het spelen op het plein, het werken buiten de klas en tijdens de gym. Op deze momenten ervaren leerlingen meer vrijheid en is er minder toezicht. De school wil onderzoeken of sociale veiligheid in deze vrije situaties vergroot wordt door gebruik te maken van peer mediatie.

1.3. Onderzoeksvraag

De vragen hebben geleid tot de volgende onderzoeksvraag:

Op welke wijze realiseert de school een positief schoolklimaat in het kader van sociale veiligheid, en hoe past daarin de mogelijkheid om leerlingen meer verantwoordelijkheid te geven door peer mediatie.

In hoeverre en hoe slaagt een schoolteam vanuit een positief schoolklimaat peer mediatie in te voeren, dat wil zeggen leerlingen een meer verantwoordelijke rol geven bij het oplossen van problemen tussen leerlingen? Welke uitvoering past daar het beste bij? Hoe kunnen leerkrachten leerlingen voorbereiden op een probleemoplossende rol bij conflicten in vrije situaties? Welke kennis en vaardigheden hebben leerkrachten en leerlingen nodig om peer mediatie in te zetten? Helpt peer mediatie in het realiseren van een meer sociaal veilige school in vrije situaties?

1.4 Deelvragen

De onderzoeksvragen zijn uitgewerkt in deelvragen.

Met behulp van een literatuurstudie worden de volgende zes vragen beantwoord:

1. Wat is de definitie van 'peer mediatie op school'?
2. Welke kennis, attitudes en praktische vaardigheden hebben leerlingen nodig om peer mediatie toe te kunnen passen?
3. Aan welke voorwaarden moet een school of moeten leerkrachten voldoen om peer mediatie over te kunnen dragen op hun leerlingen?
4. Welke werkwijze/methode is bruikbaar om peer mediatie in te zetten?
5. Wat hebben ouders nodig aan kennis en praktische vaardigheden om hun kinderen thuis te kunnen ondersteunen bij peer mediatie en hoe worden ze geïnformeerd?
6. Wat is er nodig om een positief schoolklimaat ook in vrije schoolsituaties goed te monitoren?

7

Naast literatuuronderzoek vindt ook praktijkonderzoek plaats gericht op de volgende vragen:

In welke mate ervaren leerkrachten de behoefte aan een oplossing voor conflicten in vrije situaties bij de start van dit project?

Wat wordt er al gedaan op school aan conflictpreventie en conflictoplossing?

In hoeverre is peer mediatie een oplossing voor de conflicten in vrije situaties na de training en inzet van leerlingen als peer mediator?

De voormeting vindt plaats door middel van een vragenlijst met deel open en deels gesloten vragen onder leerkrachten. Vervolgens wordt na introductie van de peer mediatie een (proces)evaluatie uitgevoerd, eveneens door middel van een vragenlijst onder leerkrachten.

Op basis van de resultaten van de deelvragen zullen vervolgstappen worden genomen.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Sinds 1 augustus 2015 is de Wet op sociale veiligheid in werking getreden. Dit betekent dat scholen actief door een samenhangend pakket aan maatregelen moeten werken aan een sociaal veilige omgeving op school. Scholen moeten de beleving van leerlingen op het gebied van veiligheid monitoren en daarom een persoon als aanspreekpunt aanstellen (Stichting School en Veiligheid, 2015). Verondersteld wordt dat peer mediatie een bijdrage kan leveren aan sociale veiligheid op school. Hieronder lichten we bouwstenen voor sociale veiligheid en belangrijke aspecten van de sociaal-emotionele ontwikkeling toe.

De Stichting School en Veiligheid (2015) geeft aan dat het belangrijk is om te letten op de zes bouwstenen voor sociale veiligheid. De zes bouwstenen bestaan uit:

1. Een gezamenlijke visie ontwikkelen;
2. Inzicht krijgen in veiligheidsbeleving en daarop kunnen signaleren en registreren met een proactieve en nieuwsgierige houding;
3. Scheppen van voorwaarden en verdeling van taken in het netwerk binnen en buiten de school;
4. Positief pedagogisch klimaat door onderlinge afstemming, samenwerking en intervisie van collega's;
5. Preventie gericht op leerlingen, ouders en personeel;
6. Signaleren en curatief handelen bij grensoverschrijdend gedrag.

8

Met de Wet op sociale veiligheid wordt het belang van sociaal-emotioneel leren benadrukt. Leerlingen dienen te leren respectvol om te kunnen gaan met anderen en conflicten op een constructieve manier op te lossen. Omdat sociaal-emotioneel leren een breed begrip is is het goed bij de kernelementen stil te staan.

Casel (2012) onderscheidt vijf verschillende domeinen van sociaal-emotionele competenties die in de sociaal-emotionele ontwikkeling centraal staan. Deze vijf domeinen worden gebruikt als antwoord op deelvraag 5:

- Zelfbewustzijn (besef hebben van jezelf). Hieronder wordt het volgende verstaan: het kunnen inschatten van je eigen gevoelens, kennis hebben van je interesses, waarden en kracht, zelfvertrouwen.
- Sociaal bewustzijn (besef hebben van de ander). Hier worden de volgende vaardigheden mee bedoeld: Empathie, perspectief nemen, verschillen tussen individuen en groepen herkennen en waarderen, sociale signalen juist interpreteren.
- Besluiten kunnen nemen. Er wordt verwacht dat de leerling weldoordacht keuzes kunnen maken met de juiste aandacht voor zichzelf en de ander, kan bijdragen aan een positieve omgeving en verantwoordelijkheid kan nemen voor eigen gedrag.
- Zelfmanagement. Er is een impulscontrole in stressvolle situaties. De leerling kan omgaan met emoties en passend gedrag vertonen bij sociale situaties.
- Het vermogen om relaties te hanteren. De leerling kan relaties aangaan gebaseerd op samenwerking, de leerling kan sociale druk weerstaan en de leerling kan conflicten oplossen.

Het doel in huidig onderzoek is om de conflicten in vrije situaties aan te pakken om zo een positief pedagogisch klimaat te scheppen. Door het inzetten van mediatie op school wil de school er naar streven om dit te bereiken. Peer mediatie kan gezien worden als een onderdeel van een positief pedagogisch klimaat. Om als peer mediator te functioneren wordt er een beroep op alle vijf aspecten van sociaal-emotioneel leren gedaan.

2.2. Definitie peer mediatie (deelvraag 1)

Mediatie is bemiddeling bij een conflict. Het uitgangspunt van mediatie is het uitgaan van de eigen kracht van mensen die zijn verwikkeld in een ruzie of conflict. Zij bedenken zelfstandig een oplossing voor de problemen. Mediatie is toe te passen op scholen. Mediatie is een manier om tot een overeenkomst te komen in een conflict, door tussenkomst van een mediator. De mediator komt tussen beide partijen en stelt vragen ter verheldering. De partijen kunnen dan uitleg geven. Daarna vraagt de mediator aandacht voor de emoties van de andere partij, zodat beide partijen zich kunnen inleven in de standpunten van elkaar (Goossens, Vermande & Meulen, 2012). De 'mediator' zorgt dat beide partijen aan het woord komen en dat zij allebei hun inbreng hebben. De mediator is een gespreksleider (Goossens, Vermande & Meulen, 2012).

Peer mediatie op school houdt in dat leerlingen elkaar kunnen helpen bij het oplossen van conflicten die zij ervaren. Het draagt bij aan het verbeteren van het sociaal-emotionele klimaat op school: leerlingen leren op een positieve, verantwoorde, zelfstandige manier om andere leerlingen te helpen. Dit is goed voor het zelfvertrouwen van kinderen en voor het gemeenschapsgevoel in de klas en op school (BuroMediatie, 2015). Peer mediatie is een strategie voor het bevorderen van de sociale integratie in de basisschool. Een positief basisschoolklimaat is belangrijk voor de leerprestaties, de veerkracht van leerlingen, tegengaan van criminaliteit en antisociaal gedrag. In dit onderzoek wordt uitgegaan van de sociale leertheorie, dat houdt in dat gedrag wordt aangeleerd en voorgeleefd. Aan leerlingen wordt geleerd om problemen op te lossen door peer mediatie.

9

2.3 Kennis, attitudes en praktische vaardigheden van leerlingen

Kennis, attitudes en praktische vaardigheden van leerlingen om peer mediatie toe te kunnen passen (deelvraag 2)

Er is een aantal basiskennissen waaraan peer mediators moeten voldoen. Volgens Porro (2003) moeten de peer mediators het volgende kunnen:

- ze dienen een neutrale, onpartijdige positie in te kunnen nemen,
- goed te kunnen luisteren,
- geduld te hebben,
- te kunnen samenvatten wat er verteld wordt en
- samen met de betrokkenen oplossingen te kunnen bedenken.

Ze moeten neutraal zijn, dat betekent dat ze zich in meerdere partijen kunnen verplaatsen en geen oordeel vellen. De mediators moeten zich bewust zijn van actie - reactie. Zij moeten beide partijen aan het woord laten en niet naar de schuldvraag kijken of deze onderzoeken. Bij het bespreken van het probleem is het dan belangrijk om met beide partijen in gesprek te gaan en het te hebben over

wat zij allebei kunnen doen of veranderen. Hierbij is het belangrijk om mediators te leren om probleemgerichte vragen (om elkaar beter te begrijpen) en oplossingsgerichte vragen (om samen te komen tot een oplossing) te leren stellen. Peer mediatie kan worden ingezet bij kleine problemen en bij problemen waar een niet al te groot machtsverschil is tussen de partijen en de mediators (Scheltema, 2012).

Vanuit diverse programma's zijn materialen ontwikkeld die de belangrijkste waarden, vaardigheden en kennis behandelen. Ook is er op school een leerkracht die de leerlingen traint en ondersteunt in hun rol als peer mediator. Dit leidt tot minder incidenten en een positiever schoolklimaat. Leerlingen worden eigenaar van schoolregels en zij denken na over hun eigen bijdrage (Noaks & Noaks, 2009). Peer mediatie kan als een training worden aangeboden aan leerlingen in de bovenbouw. Het is een training om medeleerlingen te helpen bij het oplossen van conflicten. In deze training worden de mediators getraind om onder andere te luisteren, vragen te stellen, onpartijdig te zijn en respect te hebben voor alle partijen. Er wordt geoefend en regelmatig gereflecteerd om het geleerde toe te kunnen passen in de praktijk. Dit met als doel om het klimaat in de school en in de klas te verbeteren (NJI, 2012).

2.4 Voorwaarden voor een school of leerkrachten

Voorwaarden voor een school of leerkrachten om peer mediatie in te zetten (deelvraag 3)

Peer mediatie kan alleen slagen wanneer de basisvoorwaarden vervuld zijn. Er moet in de school iemand aangewezen worden die het project coördineert (Porro, 2003). In het team moet een gezamenlijke visie zijn waarbij conflicten worden gezien als iets wat bij de omgang met elkaar hoort en dat je samen tot goede oplossingen kunt komen. Het team moet gemotiveerd zijn om met peer mediatie te werken en de directeur moet hierin een leidende rol hebben, zodat er samen aan de doelstellingen kan worden gewerkt. Daarnaast moeten de teamleden tijd willen besteden aan de implementatie van peer mediatie en dit dagelijks willen oefenen met hun leerlingen. Voor teamleden moet het een gewoonte worden om elkaar feedback te geven en te vragen.

Bij peer mediatie heeft de leerkracht een coachende rol. De leerkracht oefent in oefensituaties rollenspellen waarbij conflicten worden opgelost door een peermediator. Als er dan daadwerkelijk conflicten zijn, is het als leerkracht belangrijk om te luisteren, te herhalen wat er wordt gezegd. De verantwoordelijkheid kan gegeven worden om voor de oplossing het bij leerlingen en peermediators te leggen. Hierdoor toont de leerkracht vertrouwen.

Afhankelijk van het probleem en de bekwaamheid van de peer mediators kunnen leerkracht, peer mediators en leerlingen het stappenplan samen doornemen en vragen stellen waar nodig. Hoe vaardiger de peer mediators, des te minder groot de rol van de leerkracht is (Porro, 2003). Als leerkracht is het daarnaast ook belangrijk om steeds duidelijk te bespreken wat de rol van de peer mediator nou is. Het gaat niet om de schuldvraag, maar om het doorlopen van het stappenplan en houden aan de regels die hierbij horen (Porro, 2003). Scheltema (2012) beschrijft de ervaringen en kennis vanuit de volwassen mediatie. Welke kennis, attitudes en praktische vaardigheden hebben leerkrachten nodig om mediatie over te kunnen dragen op hun leerlingen? De volgende onderwerpen vindt Scheltema (2012) van belang: neutraliteit/ onpartijdigheid, oplossingen bij mediatie, wederkerigheid in relaties en de kunst van het vragenstellen bij mediatie. Wanneer de leerlingen in de klas bepaalde vaardigheden moeten leren, vraagt dat een goed voorbeeld van de

leerkracht. Sowieso dienen kinderen te weten dat ze 'gezien' worden door de leerkracht. Er is sprake van wederzijds respect en vertrouwen. Leerlingen voelen zich prettig in de groep, zijn betrokken bij wat in de groep gebeurt.

2.4.1 Neutraliteit en meervoudige partijdigheid

Anderen moeten erop kunnen vertrouwen dat de bemiddelaar niet de ene of de andere partij voortrekt. Voor hen is het belangrijk het gevoel te hebben goed begrepen te worden. Scheltema (2012) beschrijft dat tijdens het trainen het nuttig is de kinderen te laten ervaren hoe anderen kunnen merken wanneer de mediator ergens een duidelijke mening over heeft. Je kan de kinderen in dat geval laten opschrijven hoe ze merken wat de mediator ergens van vindt en uit welk gedrag (verbaal en/of non-verbaal) die indruk wordt gewekt. Scheltema geeft aan dat een effectief stappenplan voor kinderen om de mediatie goed te laten verlopen onmisbaar is bij training en uitvoering. Zo'n stappenplan beschrijft letterlijk de te nemen stappen: welke regels spreken we af, hoe laten we de kinderen om de beurt hun verhaal vertellen, welke oplossingen lijken er te zijn etcetera. Vooral extraverte kinderen hebben baat bij de instructie zich te houden aan het genoemde stappenplan. Het helpt ze de regie te houden en de juiste lijn af te werken. Zo voorkomen ze ook als partijdig te worden ervaren.

Het boek 'Kinderen en.. hun rol als bemiddelaar' geeft in stappen aan wat leerlingen kunnen doen om een conflict op te lossen. In het boek zit een bemiddelaarshandleiding. Daarnaast zijn er regels waar leerlingen zich aan kunnen houden. Als leerlingen het niet meer weten, dan is het fijn terug te vallen op de regel. Er staan in het boek suggesties hoe je hier mee om kunt gaan.

11

2.4.2. Oplossen bij peer mediatie

Een mediator wordt wel eens kunstenaar van de taal genoemd. De aandacht en spreektijd tussen partijen eerlijk verdelen, helpt. Soms is het nodig basisschoolleerlingen te leren te zeggen dat zij zich kunnen voorstellen hoe akelig iemand zich in een conflict kan voelen, op een niet oordelende manier: 'Ik kan me voorstellen dat je (partij a) boos bent geworden toen je uitgescholden werd. Ik kan me ook voorstellen dat jij (partij b) schrok van de harde tackel en toen ging schelden.' Tijdig samenvatten is een mooie manier om het woord te krijgen en daarmee de beurt aan de andere partij te kunnen doorgeven. Kinderen accepteren ook een directere manier: 'Jij bent al een tijd aan het woord geweest, nu is de ander aan de beurt.' Een mediator moet dus beide leerlingen aan het woord laten komen.

Scheltema (2012) geeft aan dat de aandacht en spreektijd tussen beide partijen eerlijk verdeeld moet worden. In de fase waarin gesproken wordt over oplossingen is het belangrijk dat je kinderen leert nadenken en praten over de eigen bijdrage aan mogelijke oplossingen. Conflictpartijen hebben het liefst dat de ander verandert. Handige zinnen zijn dan: 'Dat zou kunnen en wat zou jij zelf kunnen doen om dit probleem op te lossen?' of: 'Misschien een idee voor de ander. Hoe zou jij de ander kunnen helpen bij wat die belangrijk vindt?' Een mediator moet anderen een spiegel kunnen voorhouden.

In het boek 'Kinderen.. en hun rol als bemiddelaar' (Porro 2003) zit een brainstormwerkblad dat aangeeft welke oplossingen de leerlingen kunnen verzinnen voor het conflict en wat de leerlingen van het idee vinden. Bij het volgende onderwerp wordt vaardigheid in autonomie gevraagd. De leerkracht laat ruimte voor de eigen nieuwsgierigheid van kinderen, zonder meteen te willen sturen. De leerkracht maakt kinderen medeverantwoordelijk voor hun eigen leerproces en gedrag.

2.4.3. Wederkerigheid in relaties

Leerkrachten dienen leerlingen te leren dat het gedrag van de één leidt tot gedrag van de ander en dat leidt weer tot gedrag van de eerste etcetera. Actie is reactie. Bovendien worden allerlei conclusies over gedrag getrokken, zonder voldoende de intenties daarachter te kennen. De uitspraak: 'Jij mag niet meedoen met voetballen', kan bijvoorbeeld al tot een conflict leiden. Voor de één is het logisch dat kinderen die niet goed kunnen voetballen niet meedoen: het gaat om het winnen. Voor de ander gaat het erom ergens bij te horen, om het spel en niet de winst. Bij mediatie is het belangrijk te verkennen hoe de partijen verschillen in hun perspectief op situaties en het gedrag van elkaar. Niet de een of de ander is het probleem, maar er is een probleem, waar beiden op een of andere manier last van hebben.

Scheltema stelt dat bij mediatie het belangrijk is te verkennen hoe de partijen verschillen in hun perspectief op situaties en het gedrag van elkaar. Niet de een of de ander is het probleem, maar er is een probleem, waar beiden op een of andere manier last van hebben. De ervaring is dat uitgebreide mediatie, onder de zes jaar geen zin heeft. Jonge kinderen beschrijven conflictsituaties meer in concrete gedragstermen (toen trok hij aan de fiets en ik ook en toen viel ik en toen ... Het is handig de (kinder)mediatoren te wijzen op het verschil tussen conflicten bij jonge kinderen en oudere kinderen. Een mediator moet bij oudere kinderen rekening houden met oordelen, overtuigingen en de status in de groep. In het boek 'Kinderen...en hun rol als bemiddelaar', is er een 4 stappenplan voor leerlingen ontwikkeld tussen vier en de zes jaar. Scheltema vindt dat uitgebreide mediatie onder de zes jaar geen zin heeft. Hier zijn Porro (2003) en Scheltema (2012) het dus niet met elkaar eens.

12

2.4.4 Vragen stellen

Goede vragen stellen helpen bij mediatie. Er zijn twee soorten vragen. Vragen die probleemgericht zijn; deze vragen helpen elkaars verhaal te begrijpen en het krijgen van een 'werkrelatie'. Het gaat dan om vragen die iets verhelderen (wie, waar, wanneer, hoe vaak, enzovoorts). Dit zijn goede vragen in de beginfase van mediatie. Andere vragen zijn vragen die oplossingsgericht zijn. Deze vragen zorgen voor meer positieve energie en versterken het gevoel van eigen kunnen eruit te kunnen komen. Oplossingsgerichte vragen hebben echter pas effect als je aansluiting hebt gevonden bij waar partijen mee worstelen. Voorbeeldvragen in deze lijn: 'Stel dat het conflict is opgelost, wat is er voor jullie dan veranderd? Wat zouden anderen merken als het conflict is opgelost?' 'Hoe zou dat helpen?' 'Stel dat je de film kon terugdraaien, wat zou je dan anders kunnen doen?' (zie ook: Bannink, 2013).

Bij het oplossen van mediatie en het vragen stellen worden leerkrachtvaardigheden gevraagd. De leerkracht reageert responsief op de prestaties van de leerlingen: feedback op het juiste moment, op basis van positieve verwachtingen. Kleine stapjes vooruit worden ook gewaardeerd, waardoor

kinderen zich competent voelen. Feedback is commentaar dat we geven of ontvangen op iemands gedrag of houding. Via feedback leer je hoe gedrag of houding overkomt en welke gevolgen dat gedrag voor de ander heeft. Feedback kan zowel positief ("Wat heb jij dat goed uitgelegd. Ik snapte het meteen!") als negatief ("Ik vond het vervelend dat je mij tijdens mijn uitleg telkens in de rede viel") zijn.

Scheltema (2012) vertelt dat het bij probleemgerichte vragen gaat om het om vragen die iets verhelderen (wie, waar, wanneer, hoe vaak, enzovoorts). Dit zijn goede vragen in de beginfase van mediatie. Bij oplossingsgerichte vragen zou je volgens Scheltema voorbeeldvragen kunnen opstellen: 'Stel dat het conflict is opgelost, wat is er voor jullie dan veranderd? Wat zouden anderen merken als het conflict is opgelost?' 'Hoe zou dat helpen?' 'Stel dat je de film kon terugdraaien, wat zou je dan anders kunnen doen?' Voor meer informatieve of oplossingsgerichte vragen verwijzen we naar Bannink (2013) "1001 oplossingsgerichte vragen".

2.5. Methodes voor het inzetten van peer mediatie (deelvraag 4)

Voor mediatie worden over het algemeen verschillende methodes gebruikt, zoals de Shared Concern-methode en de Support Group Methode. Bij mediatie door leerkrachten volgens de Shared Concern-methode worden er verschillende stappen doorlopen. Allereerst praat de mediator afzonderlijk met beide partijen, zoeken zij oplossingen. Daarna brengt de mediator beide groepen bij elkaar bespreken zij de oplossingen, zonder steeds terug te kijken naar het verleden (Goossens, Vermande & van der Meulen, 2012). Bij mediatie door leerkrachten volgens de Support Group Methode wordt eveneens een stappenplan gebruikt om problemen op te lossen. Allereerst inventariseert de mediator de problemen en formeert een steungroep. Hij roept de groep bijeen en bespreekt het probleem. Hij vraagt daarna aan de groep hoe dit probleem op te lossen is en draagt de verantwoordelijkheid over om een oplossing te verzinnen en uitvoeren. Daarna wordt het verloop nabesproken (Goossens, Vermande & van der Meulen, 2012).

Wanneer leerlingen de rol van mediator op zich nemen, sturen zij vooral aan op reflectie bij de verschillende partijen in een conflict. Dus wat is een eigen rol in het conflict? Veel programma's op het gebied van sociaal emotionele ontwikkeling beschrijven dezelfde soort stappen zoals Porro (2003). De peer mediator zorgt allereerst voor het onderbreken van het conflict. Hij zorgt er daarna voor dat de partijen in gesprek gaan en beiden vertellen wat hun probleem is en (leren) luisteren naar de andere partij. De peer mediator laat de partijen dan oplossingen verzinnen en daarna wordt er een oplossing gekozen. Na het kiezen en uitvoeren van de oplossing sluit de mediator het gesprek af met het benoemen van de gemaakte afspraak (Goossens, Vermande & van der Meulen, 2012). Hieronder worden verschillende werkwijzen beschreven die op school- en klasniveau kunnen worden ingezet:

2.5.1 "De Vreedzame School"

De Vreedzame School (Van Eldik Thieme & Pauw (2014) is een compleet programma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap, waarin peer mediatie een

plaats heeft. De makers van dit programma beschouwen de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap, en staan open voor de verschillen tussen mensen.

De mediatiestappen die horen bij de Vreedzame School:

1. Het stoppen van een conflict en een gesprek met beide partijen samen organiseren.
2. Bespreken van de problemen van beide partijen
3. Samen zoeken naar een oplossing
4. Kiezen van een oplossing
5. Gesprek afronden door het samenvatten van de afspraken (Goossens, Vermande & van der Meulen, 2012).

2.5.2 “KiVa”

KiVa is een programma met een smallere doelstelling dat zich preventief richt tegen pesten. Het programma is een schoolbreed programma (Goossens, Vermande & Meulen, 2012). KiVa is van oorsprong een Fins programma. KiVa is het Finse woord voor leuk of fijn en het betekent tevens ‘leuke school’. In het schoolteam wordt aandacht besteed aan het programma, zodat iedereen op de hoogte is. Daarnaast is er uitwisseling tussen verschillende scholen die werken volgens KiVa. Er is een KiVa-team dat getraind is om pesten aan te pakken, volgens de steungroepaanpak (NJI, 2010). Het KiVa-team houdt bij een onveilige sfeer gesprekken met kinderen die pesten, gepest worden en een aantal groepsleden die worden gestimuleerd om de gepeste leerling te verdedigen (Goossens, Vermande en van der Meulen, 2012).

Er worden lessen gegeven waarin verschillende thema’s aan bod komen (zoals groepsdruk en respect). Ook is er een computerprogramma ontwikkeld waarin je kunt rondlopen in een virtuele school en situaties tegenkomt die te maken hebben met pesten. En er worden ouderavonden georganiseerd, om ouders ook te informeren over de gang van zaken (NJI, 2010).

2.5.3 “Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar”

“Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar” (Porro, 2003) is een handleiding. In deze handleiding staat beschreven hoe leerlingen stapsgewijs vaardigheden aanleren die van belang zijn om allerlei conflicten op een goede manier op te lossen. Dit gebeurt aan de hand van het zes-stappenplan dat bij elk conflict doorlopen moet worden. Op school wordt gewerkt met een conflicthoek waar de getrainde mediators en de betrokkenen het conflict proberen op te lossen door middel van het stappenplan uit de bemiddelaarshandleiding (Porro, 2003).

In het boek wordt van de leerlingen, de peer mediators, verwacht dat ze een conflict samen met de betrokkenen proberen op te lossen d.m.v. het zesstappenplan. Leerlingen moeten het vermogen

hebben om het zesstappenplan onder de knie te krijgen. Dit zesstappenplan wordt aangeleerd door de leerkracht en houdt het volgende in:

Het stappenplan ziet er als volgt uit:

Stap 1: Stop en koel af

Stap 2: Praat met en luister naar elkaar

Stap 3: Bedenk wat je medeleerling zou willen

Stap 4: Bedenk verschillende oplossingen

Stap 5: Bespreek en kies de beste oplossing

Stap 6: Laat je medeleerlingen een plan maken en zie toe op de uitvoering hiervan (Porro, 2003).

Wanneer de vergelijking wordt gemaakt met Scheltema en het boek 'Kinderen en ..hun rol als bemiddelaar' blijkt dat Scheltema aangeeft dat een effectief stappenplan voor kinderen om de mediatie goed te laten verlopen onmisbaar is bij training en uitvoering. Zo'n stappenplan beschrijft letterlijk de te nemen stappen: welke regels spreken we af, hoe laten we de kinderen om de beurt hun verhaal vertellen, welke oplossingen lijken er te zijn et cetera. Het boek 'Kinderen en.. hun rol als bemiddelaar' (Porro 2003) geeft met stappen aan wat leerlingen kunnen doen om een conflict op te lossen. Zoals bijvoorbeeld stap 3: "zoek uit wat de behoeften zijn." Er wordt van de mediator verwacht dat hij vragen stelt en niet oordeelt. Kinderen letten er in de oplossing altijd op dat er rekening wordt gehouden met hun behoeften (Porro 2003). Er is een brainstorm werkblad wat aangeeft welke oplossingen de leerlingen kunnen verzinnen voor het conflict en wat de leerlingen van het idee vinden. Ook staat er in het boek een bemiddelaarshandleiding. Daarnaast vinden we regels waar leerlingen zich aan kunnen houden. Als leerlingen in de fout gaan, dan is het fijn terug te vallen op de regel. Er staan suggesties in het boek hoe je hiermee om kunt gaan.

2.6. Ouderondersteuning bij peer mediatie (deelvraag 5)

Ouderbetrokkenheid is één van de vormen waarin de relatie tussen ouders en school tot uitdrukking kan komen. Ouders betrekken bij onderwijs is van belang om de onderwijskansen van de kinderen te vergroten. Ouders verschillen. Ze verschillen in gedrag, opvattingen, mentaliteit en overtuiging, en ook wat betreft achtergrond- en situationele kenmerken zoals: sekse, sociaaleconomische en etnisch-culturele achtergrond, moedertaal, inkomen, opleidingsniveau, woonsituatie, gezinssamenstelling, religie of levensovertuiging, gezondheid, enz. De betrokkenheid thuis draagt mee aan de ontwikkeling en het leersucces van kinderen. Het leidt doorgaans tot meer zelfvertrouwen, een positieve houding t.o.v. school, betere prestaties op taal en rekenen en een verdere ontwikkeling van sociale competenties (Menheere en Hooge, 2010).

Epstein beschrijft 6 typen ouderbetrokkenheid. Wanneer men kijkt naar conflictoplossing en de rol van ouders daarbij, dan spelen zowel de opvoeding thuis als de communicatie van school naar ouders een belangrijke rol. Ouders kunnen door praktische inzet in de school (ouderparticipatie) leren hoe mediatie werkt en hoe je als volwassene kinderen kunt leren conflicten op te lossen.

2.6.1 Typen ouderbetrokkenheid van Epstein in de praktijk van de Branink

Op de Branink worden de zes typen ouderbetrokkenheid van Epstein (2001) gehanteerd.

Type 1: Parenting/opvoeding

Bij dit type gaat het om de opvoeding en de thuissituatie. Het gaat om de ondersteuning die ouders hun kinderen bieden tijdens hun schoolloopbaan. Ouders begeleiden hun kinderen, voeden ze op en zorgen voor een pedagogisch klimaat.

Op de ODB de De Branink wordt jaarlijks een avond georganiseerd voor ouders met een bepaald opvoedingsthema. Indien ouders vragen hebben over opvoeding is er wekelijks een moment om te praten op school met een jeugdverpleegkundige. De leerkrachten zijn tevens bereid om opvoedingsvragen, indien mogelijk, te beantwoorden.

Type 2: Communicating/communicatie

Bij dit type gaat het om de communicatie tussen school en ouders. De school moet de ouders op een effectieve manier op de hoogte houden van het onderwijs aan hun kind en de eisen van hun kind. De school moet die informatie op een begrijpelijke en duidelijke manier brengen. Ouders moeten respons geven op deze informatie.

Op ODB de Branink wordt naast een schoolgids en nieuwsbrieven jaarlijks een informatieavond voor ouders georganiseerd. Op deze avond wordt besproken hoe het jaar er in grote lijnen uit gaat zien en wat de werkwijze zal zijn. Drie keer in het jaar vinden er tien minuten gesprekken plaats, waarvan 2 verplicht en een facultatief.

Type 3: Volunteering/vrijwilligerswerk

Bij dit type gaat het om vrijwilligerswerk in en om de school, door te helpen bij activiteiten in en buiten de school.

Op ODB de Branink heeft elke groep twee vrijwillige klassenouders. De klassenouders worden veelal ingezet voor de organisatie van de ondersteuning bij excursies, spelletjes en projecten. De oudercommissie organiseert in samenwerking met leerkrachten verschillende activiteiten, bijvoorbeeld Sinterklaas, Pasen, Kerst, feestelijke ouderavond, sportdag, schoolreis, etc..

Type 4: Learning at home/thuis leren

Bij dit type gaat het om het ondersteunen van de leeractiviteiten thuis of in de gemeenschap, inclusief huiswerk.

Indien nodig worden ouders van ODB de Branink verzocht om hun kinderen te helpen met schoolwerk. Dit kan bijvoorbeeld oefenen met lezen of oefenen met spellingswoorden zijn.

Type 5: Decision making and advocacy /beslissen

Bij dit type gaat het om geïnstitutionaliseerde vormen van ouderparticipatie. Ouders kunnen deelnemen aan de Medezeggenschapsraad, de Ouderraad en het schoolbestuur waardoor ze betrokken worden bij het beleid en bestuur van de school.

ODB de Branink kent de MR, een soort ondernemingsraad voor de school. De raad bestaat uit een personeelsgeleding en een oudergeleding. De ouderleden worden door de ouders/verzorgers gekozen. Zij vertegenwoordigen de belangen van de ouders. De MR kan advies geven over hoe men "het beleid" op de Branink uitgevoerd zou willen hebben. De MR van de Branink is vertegenwoordigd in de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR). Hierin zijn de openbare scholen van

Lochem vertegenwoordigd. Deze GMR heeft advies- en instemmingrechten op gemeentelijk niveau. In de GMR zit een ouder en een leerkracht van de Branink.

Type 6: Collaborating with the community/samenwerken met de gemeenschap

Bij dit type gaat het om samenwerking met de omgeving. Ouders vervullen namelijk ook een rol in de gemeenschap waarvan zij en de school deel uitmaken.

Op ODB de Branink vinden regelmatig evenementen plaats in samenwerking met instanties en/of bedrijven uit de buurt. Als een ouder iets kan betekenen binnen een project dan wordt daar beroep op gedaan in de zin van bijv. voorlichting of workshop.

2.6.2 Ouderbetrokkenheid en peer mediatie

Met betrekking tot peer mediatie zijn ouders op de hoogte gesteld middels de informatieavond met als thema mediatie en een nieuwsbrief. Ouders van de peer mediators hebben apart nog een brief gekregen met uitleg waarin zij tevens toestemming verleenden om hun kind op te laten leiden voor peer mediator. De peer mediators hebben een training gevolgd. Op de buurschool wordt uitleg gegeven aan de leerkrachten over peer mediatie aangezien op hetzelfde tijdstip gebruik gemaakt wordt van het schoolplein.

In de toekomst wordt een tweede informatieavond voor ouders georganiseren in het kader van peer mediatie. Het is de bedoeling dat mediatie ook ingezet gaat worden in de onderbouw zodat er een doorgaande lijn kan worden gecreëerd.

17

2.7. Een positief schoolklimaat ook in vrije schoolsituaties monitoren?

(deelvraag 6)

Sociale veiligheid betekent dat een school actief door een samenhangend pakket aan maatregelen binnen het team en met ouders samen moeten werken aan een sociaal veilige omgeving op school. Om het sociale klimaat goed in kaart te kunnen brengen is het belangrijk om goed zicht te krijgen op de veiligheidsbeleving en de beleving van het schoolklimaat door leerlingen, leraren, ouders, schoolondersteuners en directies.

2.7.1 Monitoring

Als de school weet wat er speelt worden knelpunten gesignaleerd en kan het beleid daarop worden aangepast. Daarbij gaat het om antwoorden op vragen als:

- Hoe veilig is deze school in de beleving van leerlingen, personeel, schoolleiding en ouders van leerlingen?
- Welke plekken binnen en rondom de school voelen voor leerlingen veilig en welke niet?
- Hebben leerlingen wel eens geweld ervaren? Worden ze gepest – op het schoolplein, in de klas, of via internet? Of pesten ze zelf?
- Weten leerlingen en ouders bij wie ze terecht kunnen als er iets vervelends gebeurt? Scholen moeten daarnaast tegenwoordig incidenten registreren. Dat is een belangrijk instrument om het

gevoerde veiligheidsbeleid te monitoren. De aard en omvang van de incidenten is een belangrijke graadmeter van de veiligheid binnen de school. Meten is weten. Goede communicatie, centrale registratie en analyse van gegevens zijn voorwaarden om incidentenregistratie tot een succes te maken.

2.7.2 Goede communicatie

Wanneer incidenten daadwerkelijk worden gemeld heeft een dergelijk registratiesysteem zin. Het moet duidelijk moet zijn waar incidenten gemeld kunnen worden, welke incidenten gemeld moeten worden en welke stappen moeten worden doorlopen. Kortom, goede communicatie is van belang. De procedure voor het melden van incidenten moet daarom duidelijk vermeld staan in de schoolgids en – indien aanwezig – op het intranet.

Binnen de school moet bij voorkeur één persoon de verantwoordelijkheid krijgen voor de incidentenregistratie. Door een centraal meldpunt in te stellen is het voor iedereen duidelijk waar incidenten gemeld moeten worden. Bovendien draagt één centraal aanspreekpunt ertoe bij dat er op een uniforme wijze geregistreerd wordt.

Incidentenregistratie is een instrument om het veiligheidsbeleid te evalueren en waar nodig bij te stellen. Registratie heeft alleen zin als er periodiek iets met de verzamelde gegevens wordt gedaan. Het analyseren van de cijfers, signaleren van trends en het vertalen daarvan naar beleid, maatregelen en voorzieningen zijn daarom voorwaarden voor een zinvolle incidentenregistratie. Bijkomend voordeel: de schoolbevolking ziet dat het registreren van incidenten effect heeft. Het ITS (2009) heeft onderzoek gedaan naar soorten incidenten die scholen in het kader van hun veiligheidsbeleid zouden kunnen registreren. Dit resulteerde in de volgende categorieën, die een goede basis vormen voor opzetten van een incidentenregistratie:

1. fysiek geweld dat letsel tot gevolg heeft;
2. fysiek geweld waarbij wapens gebruikt zijn (en overige wapens);
3. seksueel misbruik;
4. grove pesterijen;
5. discriminatie (onder meer naar ras, geslacht en homodiscriminatie);
6. bedreigingen;
7. vernieling of diefstal van goederen;
8. drugs (onderscheiden naar bezit, gebruik en verkoop)

Om te kunnen leren van incidenten is het van belang zicht te krijgen op zaken als:

1. de rol van betrokkenen (leerlingen, ouders, leraar/team, mentor, contactpersoon, IB-er, vertrouwenspersoon, directie);
2. het (pedagogisch) handelen dat vooraf ging aan het incident en dat volgde naar aanleiding van het incident;
3. en de lijnen die hierbij gevolgd zijn binnen de organisatie van de school.

2.7.3 Monitoren in de praktijk op ODB de Branink

Over het algemeen wordt er hulp gevraagd aan collega's als het lastig is om het probleem aan te pakken. Eventueel wordt dan de leerkracht van het voorgaande jaar benaderd om advies in te winnen. Er wordt ook wel hulp gevraagd aan collega's om leerlingen op de gang en buiten in de gaten te houden of voor een time-out, zodat ze in die klas kunnen werken. De IB'er wordt soms ook benaderd voor advies. Als er klassikaal iets speelt wordt het conflict klassikaal aangepakt.

Ouders van de onderbouw worden eerder op de hoogte gesteld dan ouders van de bovenbouw, omdat de leerkrachten de ouders van de onderbouw vaker zien. Bij ernstige conflicten worden ouders op de hoogte gebracht of op school uitgenodigd voor een gesprek.

Voordat er een vrije situatie plaats zal vinden, worden de afspraken/ regels door de leerkrachten herhaald om conflicten tussen leerlingen te voorkomen. Dit gebeurt door SOEMO-kaarten in te zetten naar aanleiding van conflicten. De meest voorkomende regels die aangepakt/verscherpt worden zijn: 'ruzie', 'schelden', 'zelfbeheersing', 'pesten' en 'oorzaak en gevolg'. Elke kaart behandelt een sociaal-emotioneel woord: alleen, heimwee, zenuwachtig, stoer. Of probeert leerlingen vaardigheden aan te leren, bijvoorbeeld 'Je spullen terug vragen' of 'Belangstelling tonen voor een ander'. Ook brengen de kaarten vergissingen van kinderen aan de orde, bijvoorbeeld 'Als een vriendje bij mij thuis speelt, ben ik de baas', of 'Als iemand mij een klap geeft, mag ik terug slaan'.

2.8. Conclusies

De Branink heeft te kennen gegeven dat zij wil werken met het boek "Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar" (Porro, 2003) tijdens dit onderzoek. Dit boek is een leidraad die zij inzetten naast hun andere sociaal emotionele methode.

Hoofdstuk 3 Methode

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de methode van praktijkonderzoek beschreven. De opzet van het onderzoek bestaat uit een voormeting, een interventie en dan een procesevaluatie bij ODS de Branink. Daarbij zijn de leerkrachten de informanten. Doel van het onderzoek is de beginsituatie te beschrijven evenals ervaringen van leerkrachten na het inzetten peer mediatie.

3.2 Voormeting

Bij de voormeting worden om de behoeften van de leerkrachten te peilen en de huidige stand van zaken rond conflicten en conflictoplossing tussen leerlingen in kaart te brengen, verschillende vragen door leerkrachten beantwoord. Het antwoord op deze vragen moet uiteindelijk de volgende vragen beantwoorden:

In welke mate ervaren leerkrachten de behoefte aan een oplossing voor conflicten in vrije situaties bij de start van dit project?

Wat wordt er al gedaan op school aan conflictpreventie en conflictoplossing?

Interviewvragen voor leerkrachten waren de volgende:

Vraag 1. Kun je aangeven hoe vaak er conflicten binnen je klas plaatsvinden (bijv. 2 x in de maand).

Vraag 2. Komt dit meer voor in bepaalde periodes of bepaalde situaties? Zo ja, wanneer en in welke situatie?

Vraag 3. Kun je wel eens conflicten voorkomen? Zo ja, hoe doe je dit?

Vraag 4. Voorkom je alleen conflicten in je eigen klas (jouw leerlingen) of ook wel eens bij andere leerlingen?

Vraag 5. Hoe handel je in het algemeen bij een conflict? Los jij het conflict op of laat je ze het zelf proberen? Waarom op deze manier?

Vraag 6. Kom je er later nog op terug met de betreffende leerling(en)?

Vraag 7. Wanneer pak je een conflict klassikaal aan?

Vraag 8. Wanneer informeer je je collega's en wanneer de ouders?

Vraag 9. Vraag je wel eens hulp aan een collega bij een conflict? Wanneer?

3.3 Interventie

De aanpak van de Branink is gericht op peer mediatie met behulp van “Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar” (Porro, 2003). Er is een klassikale lessenserie gestart over conflictoplossing (zie bijlage 1). Daarna zijn peer mediators gekozen, is er toestemming van ouders gevraagd (zie bijlage 6) en getraind (zie bijlage 2). Er is een rooster gemaakt voor peer mediators (zie bijlage 3) en een conflictpapier (zie bijlage 4) en een stappenplan (zie bijlage 5) dat zij kunnen hanteren. In het begin komen de peer mediators een keer per drie weken bij elkaar. Dan wordt overlegd hoe het gegaan is de afgelopen weken, waar ze tegenaan liepen en wat er anders zou kunnen. Na de kerstvakantie wordt er opnieuw met de 6 lessen gestart maar dan in een andere vorm dan na de zomervakantie. Elke leerkracht geeft hier zijn eigen vorm aan. Bij de peer mediators wordt geïnformeerd of ze door willen gaan. Zo niet, dan worden er op dezelfde manier nieuwe peer mediators aangesteld. Vervolgens wordt de peer mediatortraining (herhaling in een ander jasje) weer opgepakt. Maandelijks zal er een evaluatiemoment zijn met de mediators. Na de kerstvakantie zal er ook een opzet gemaakt worden voor de onderbouw zodat er een doorgaande lijn ontstaat.

3.4 Nameting

Bij de nameting waren er vragen over de (proces)evaluatie. Deze evaluatie is alleen bij de bovenbouwgroepen afgenomen (5 t/m 8), omdat alleen in de bovenbouw mediators zijn en zij andere pauzes hebben dan de onderbouw. Bij nameting zijn de volgende vragen gesteld aan de leerkrachten van de bovenbouw:

Vraag 1. Hoe kijk je aan tegen peer mediatie op de Branink?

Vraag 2. Is er voor jou als leerkracht een verschil nu er peer mediators op school zijn? Leg uit!

Vraag 3. Merk je verschil in gedrag bij de peer mediators in jouw groep?

Vraag 4. Geef aan hoe vaak er nu conflicten voorkomen in je klas. Maak evt. een schatting!

Vraag 5. Heeft mediatie een positieve invloed op het gedrag in de groep? Leg uit!

Vraag 6. Hoe vind je dat mediatie geïmplementeerd is op de Branink?

Hoofdstuk 4 Resultaten praktijkonderzoek

4.1 Resultaten van vragenlijstonderzoek bij voormeting

Vraag 1. Kun je aangeven hoe vaak er conflicten binnen je klas plaatsvinden (bijv. 2 x in de maand).

1x per week	2 x per week	3 x per week	4 keer per week	dagelijks	2 x per maand
	Groep ½	Groep 7		Groep 8	Groep 4
	Groep 3				
	Groep 5				
	Groep 6				

In de onderbouw geven de leerkrachten aan dat het moeilijk is om van een conflict te spreken. Er zijn regelmatig ruzietjes over 'wie bijvoorbeeld de schep mag'. Dat hoort erbij, leren delen.

Vraag 2. Komt dit meer voor in bepaalde periodes of bepaalde situaties? Zo ja, wanneer en in welke situatie?

Decembermaand	voor/na vakanties	begin schooljaar	overblijven	hele schooljaar
Groep ½	Groep 1/2	Groep 6	Groep 6	Groep 8
Groep 3	Groep 3			
Groep 7	Groep 4			
Groep 8	Groep 5			
	Groep 6			

In de decembermaand komen conflicten vaker voor omdat de kinderen dan moe zijn en er veel spanning is rondom Sinterklaas. Na een vakantie moeten kinderen weer wennen aan het ritme en het 'moeten', net als het begin van het schooljaar. Tijdens het overblijven zijn er ouders die soms een verschillende aanpak hanteren in conflictsituaties.

Vraag 3. Kun je wel eens conflicten voorkomen? Zo ja, hoe doe je dit?

Onderbouw	• Van tevoren gesprek hebben met leerling of groep (voorstructureren). • Afspraken maken met leerlingen (twee rondjes op de fiets, dan de ander). • In een kleine groep voelen leerlingen zich meer gezien, komen sneller naar je toe als er iets speelt. Zelf heb je het ook sneller door.
Bovenbouw	• Als je merkt dat er iets speelt, bespreekbaar maken en er later op terugkomen. • Door alert te zijn, haviksogen te hebben. • Hier ben je altijd mee bezig, door vooraf in te schatten welke situaties er kunnen ontstaan. • Op het plein in de buurt blijven bij leerlingen die fysieke spelletjes spelen. • Door positief te blijven, veel complimenten te geven en sommige leerlingen nog wat extra aandacht geven. • Door duidelijk te zijn welk gedrag er van leerlingen verwacht wordt. • Door elke week gesprekken te houden over gedrag en duidelijke afspraken maken bijv. over Instagram en Whats App.

Vraag 4. Voorkom je alleen conflicten in je eigen klas (jouw leerlingen) of ook wel eens bij andere leerlingen?

Elke leerkracht op de Branink geeft aan dat hij/zij ook probeert conflicten te voorkomen bij leerlingen die niet bij hem/haar in de klas zitten.

Er wordt aangegeven dat het makkelijker is om in te grijpen bij leerlingen die je al in de klas hebt gehad. Dan weet je vaak beter een ingang te vinden.

23

Vraag 5. Hoe handel je in het algemeen bij een conflict? Los jij het conflict op of laat je ze het zelf proberen? Waarom op deze manier?

onderbouw	• Hangt af van het conflict. Bij kleuters moet je vaak de context uitleggen. Ze moeten vaak nog leren hoe ze moeten reageren. Je moet ze dan op weg helpen om het samen op te lossen. • Eerst proberen zelf op te lossen. Lukt dit niet dan meehelpen. Beide kanten van het verhaal horen en dan samen een oplossing zoeken.
bovenbouw	• Afhankelijk van welke leerling erbij betrokken is. • Eerst proberen om zelf op te laten lossen (zelfstandigheid/zelfredzaamheid). Daarna terug koppelen en bij beide leerlingen aangeven wat ze anders hadden kunnen doen. Geen partij kiezen. • Verschilt per situatie. Soms de leerlingen het zelf op laten lossen. De andere keer bepaalt de leerkracht zelf wat er moet gebeuren om het conflict op te lossen. • Iedereen hun eigen verhaal laten vertellen, dan vat de leerkracht het samen. Wanneer de situatie bij iedereen duidelijk is, ontdekken wat nodig is om er voor te zorgen dat dit niet weer ontstaat. Er worden afspraken gemaakt en een datum afgesproken om er op terug te komen. In principe doen ze dit zelf, lukt dit niet dan helpt de leerkracht mee.

Vraag 6. Kom je er later nog op terug met de betreffende leerling(en)?

onderbouw	• Hangt van het conflict af. • Liefst gelijk afsluiten of er tien minuten later op terug komen (niet later).
bovenbouw	• Na de afspraak wordt er nog een paar keer teruggekoppeld. Feedback is een krachtig middel. • Nauwelijks. Soms wordt er gevraagd aan de leerling of hij/zij nog last heeft van het conflict. • Altijd. Voor de school uit is controleren of ze met een goed gevoel naar huis gaan. • Door er op terug te komen ervaart de leerling dat jij het ook belangrijk vindt. • Elke week worden er gesprekjes gehouden over welbevinden.

Vraag 7. Wanneer pak je een conflict klassikaal aan?

Een conflict wordt zowel in de onderbouw als in de bovenbouw klassikaal aangepakt als er klassikaal iets speelt. Als er iets gaande is dat een grote indruk maakt op andere leerlingen of als er structureel iets fout gaat. Het kan ook zijn dat er in de pauze iets is gebeurd en de sfeer in de klas te slecht is om door te gaan, dat er eerst iets uitgesproken moet worden. Soms wordt een conflict gebruikt in een Soemo-les om zo een denkfout/houding/afpraak onder de aandacht te brengen. Met behulp van de SOEMO-kaarten wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling van basis schoolkinderen op preventieve wijze gestimuleerd. De methode richt zich op de hele klas, niet alleen op de probleemkinderen. Een kaart behandelt een sociaal-emotioneel woord (alleen, heimwee, zenuwachtig, stoer) of probeert leerlingen vaardigheden aan te leren, zoals 'je spullen terugvragen' of 'belangstelling tonen voor een ander'. Ook stellen de kaarten vergissingen van kinderen aan de orde, bijvoorbeeld: 'Als een vriendje bij mij thuis speelt, ben ik de baas', of: 'Als iemand mij een klap geeft, mag ik terugslaan'. Op de vervolgborden staan verhalen, gedichten, versjes, vragen en ideeën om de woorden, vaardigheden en vergissingen te introduceren en verder te bespreken.

24

Vraag 8. Wanneer informeer je je collega's en wanneer de ouders?

Collega's worden bijna altijd geïnformeerd. Zij zien de kinderen ook in school en op het plein zijn we met z'n allen verantwoordelijk. Collega's worden ook geïnformeerd als er bepaalde afspraken zijn gemaakt, wanneer een kind een bijzondere aanpak nodig heeft of er een bepaalde thuissituatie is. Ouders van de onderbouw worden wel vaker ingelicht dan de ouders van de bovenbouw omdat deze ouders vaker gezien worden. Bij grote problemen, of bij problemen die ook buiten de school spelen worden de ouders ingelicht (via mail of telefoon). Bij grote problemen worden ouders op school uitgenodigd voor een gesprek.

Vraag 9. Vraag je wel eens hulp aan een collega bij een conflict? Wanneer?

Over het algemeen wordt er hulp gevraagd aan collega's als het lastig is om het probleem aan te pakken. Eventueel wordt dan de leerkracht van het voorgaande jaar benaderd om advies in te winnen. Er wordt ook wel hulp gevraagd aan collega's om leerlingen op de gang en buiten in de gaten

te houden of voor een time-out, zodat ze in die klas kunnen werken. De IB'er wordt soms ook benaderd voor advies.

4.2 Conclusie voormeting

Onderzoeksvragen waren:

In welke mate ervaren leerkrachten de behoefte aan een oplossing voor conflicten in vrije situaties bij de start van dit project? En:

Wat wordt er al gedaan op school aan conflictpreventie en conflictoplossing?

Samengevat kan er gezegd worden dat er een duidelijk verschil is in conflicten tussen de onderbouw en de bovenbouw. In de onderbouw is een conflict vaak snel opgelost, wordt het woord conflict als zwaar ervaren. In de bovenbouw kan een conflict langer duren en is zwaarder van aard. Daarom is de behoefte aan conflictoplossing voor de bovenbouwleerkrachten urgenter dan voor de onderbouwleerkrachten.

Conflicten komen zowel in de onder- als in de bovenbouw het meest voor in de decembermaand, voor en na vakanties en tijdens vrije situaties zoals het overblijven. Elke leerkracht probeert in te grijpen bij conflicten of te voorkomen, ook al is het niet zijn/haar eigen leerling. Het is een verantwoordelijkheid van allen en we steunen elkaar ook in het zoeken naar oplossingen, indien nodig. In het algemeen wordt geprobeerd de leerlingen eerst zelf hun problemen op te laten lossen. Lukt dit niet dan zal de leerkracht ingrijpen/begeleiden. In de onderbouw wordt er niet vaak op het conflict teruggekomen, in de bovenbouw daarentegen wel. Als er klassikaal iets speelt wordt het conflict klassikaal aangepakt. Ouders van de onderbouw worden eerder op de hoogte gesteld dan ouders van de bovenbouw, omdat de leerkrachten de ouders van de onderbouw vaker zien. Bij ernstige conflicten worden ouders op de hoogte gebracht of op school uitgenodigd voor een gesprek.

4.3 Interventie

De aanpak van de Branink is gericht op peer mediatie. Er is gekozen voor de handleiding van Porro (2003): "Kinderen en ... hun rol als bemiddelaar".

In bijlage 1 is de lessenserie opgenomen die gebruikt is door de Branink. In het begin komen de peer mediators een keer per drie weken bij elkaar. Dan wordt overlegd hoe het gegaan is de afgelopen weken, waar ze tegenaan liepen en wat er anders zou kunnen. Na de kerstvakantie wordt er opnieuw met de 6 lessen gestart maar dan in een andere vorm dan na de zomervakantie. Elke leerkracht geeft hier zijn eigen draai aan. Bij de mediators wordt geïnformeerd of ze door willen gaan. Zo niet, dan worden er op dezelfde manier nieuwe mediators aangesteld. Vervolgens wordt de mediatortraining (herhaling in een ander jasje) weer opgepakt. Maandelijks zal er een evaluatiemoment zijn met de mediators. Na de kerstvakantie zal er ook een opzet gemaakt worden voor de onderbouw zodat er een doorgaande lijn ontstaat.

4.4 (Proces)evaluatie

ODB de Branink heeft peer mediators ingezet en dit na de eerste zes weken geevalueerd met behulp van een evaluatie. Deze evaluatie is alleen bij de bovenbouwgroepen afgenomen (5 t/m 8), omdat alleen in de bovenbouw mediators zijn en zij andere pauzes hebben dan de onderbouw.

Vraag 1. Hoe kijk je aan tegen peer mediatie op de Branink?

Groep 5	Mediatie werkt.
Groep 6	Ik vind het een mooi initiatief en passend bij een Daltonschool. (1e verantwoordelijkheid bij de lln.-en zelf)
Groep 7	Ik vind het een goede zaak dat kinderen medeverantwoordelijk worden gemaakt voor de sfeer op school. En mediatortraining is daar een goed middel voor.
Groep 8	De invoering van mediatie is een positieve ontwikkeling. De leerlingen die mediator zijn pakken hun taak zeer serieus op en komen met goede gesprekken in aanraking. Het is niet alleen een betere manier van oplossen voor degene die problemen hebben, maar ook een prima leerschool voor mediators, zij oefenen vaardigheden die anders niet zo snel aan de orde komen. Ik zie dat de kinderen die mediator zijn er heel veel plezier aan beleven en hun taak erg serieus nemen. Met de pleinwacht lijken er minder incidenten plaats te vinden (of dit komt doordat mijn moment van pleinwacht veranderd is tov vorig schooljaar ;)

26

Vraag 2. Is er voor jou als leerkracht een verschil nu er peer mediators op school zijn? Leg uit!

Groep 5	Tijdens de pleinwacht zijn er minder incidenten. Het betekent voor mij als leerkracht dat ik minder tijd kwijt ben aan het oplossen van conflicten.
Groep 6	De kleine ruzietjes worden nu zoveel als mogelijk is, door de leerlingen opgelost. (ontlastend)
Groep 7	Ik merk dat het rustiger is op het schoolplein. De kinderen lijken meer te spelen.
Groep 8	Op het plein bekijk ik een probleem eerst even van een afstand en laat de mediators hun gang gaan. Ik vind het ook prettig dat bij mij in de klas de mediators altijd even terugkoppelen naar mij of het goed is gegaan en of er een vervolg is. Ik merk dat de leerlingen heel af en toe uit de klas zijn om een probleem op te lossen, maar zij plannen dit zo goed in dat dit niet storend is. De mediators op het plein zijn goed opvallend. Ik heb eerlijk gezegd nog niet echt een incident meegemaakt waar ik vervolgens de mediators voor kon vragen.

Vraag 3. Merk je verschil in gedrag bij de peer mediators in jouw groep?

Groep 5	Mediators voelen een bepaalde status, ze voelen zich belangrijk. Ze geven aan dat het een goed gevoel geeft om iets samen op te lossen
Groep 6	De mediators voelen zich verantwoordelijk en nemen hun taak heel serieus. Het is voor sommige mediators een éxtra taak, maar anderen voelen zich

	gewaardeerd en ervaren dit als een erkenning (het erbij horen, ertoe doen)
Groep 7	In het begin waren er nog nepruzies om te kijken wat de mediators zouden gaan doen.
Groep 8	Ze voelen zich verantwoordelijk en nemen hun taak serieus. Of dit een verschil is weet ik niet, de ene bij mij in de groep (Jelle) werd altijd al als vredesstichter gezien. Daan had een andere positie en het is leuk om te zien dat juist hij erg serieus genomen wordt. Van branie naar mediator, super. De leerlingen nemen de mediators heel serieus en ook de mediators nemen hun taak heel serieus.

Vraag 4. Geef aan hoe vaak er nu conflicten voorkomen in je klas. Maak evt. een schatting!

Groep 5	Er komen niet minder conflicten voor maar de conflicten worden wel sneller opgelost en vaak door de leerlingen zelf waarbij gebruikt wordt gemaakt van het stappenplan dat is aangeleerd in de lessen.
Groep 6	Een klein groepje meisjes leek dit een nieuwe manier om aandacht te krijgen. Er moest onder schooltijd een gesprekje plaatsvinden met de mediators en dat was ook interessant(zo leek het) Misschien als de gesprekken na schooltijd gepland worden, dat er zich nog meer als vanzelf oplost?? Deze planning is soms ook wel wenselijk i.v.m. onderbreking. Het tijdstip waarop de gesprekken waren afgesproken was nl. niet altijd even duidelijk. Ik heb dit jaar een groep waarbij er weinig sprake is van conflicten .
Groep 7	Volgens mij zijn er nu minder conflicten. Na de herfstvakantie is er voor zover ik weet één conflict geweest.
Groep 8	Conflicten erg weinig, ik zou zeggen nog geen keer per week. 1 per week

27

Vraag 5. Heeft mediatie een positieve invloed op het gedrag in de groep? Leg uit!

Groep 5	Zeker, leerlingen verwoorden meer wat ze voelen d.m.v. de ik-boodschap, gaan uit zichzelf naar een afkoelplek of seinen mediators in zodra er ergens een conflict is. Het heeft voor meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid gezorgd.
Groep 6	Ik denk dat mediatie een positieve invloed heeft, doordat de kinderen voelen dat ze zelf verantwoordelijk zijn en ook duidelijker merken als ze zelf telkens degene zijn, waarvoor mediatie noodzakelijk is. Het aanspreken/uitspreken van conflictsituaties gaat minder in de anonimiteit dan wanneer je dit met juf regelt. (groot voordeel) Wel een vast tijdstip afspreken(zie boven) Bovenstaande optie: Na schooltijd, zou dan voor mij komen te vervallen.
Groep 7	Ja, in groep 7 zijn er kleine ruzies die door de kinderen zelf worden opgelost.
Groep 8	Kan ik niet goed aangeven. Het is een fijne sociale groep. De term afkoelen wordt wel af en toe gebruikt en er wordt veel gepraat over gedrag ed. De lessen vooraf waren heel erg goed. De mediators nog niet nodig gehad voor incidenten uit mijn groep. Soms als er iets dreigt te gebeuren dan zeggen de andere leerlingen wel direct: Jelle / Daan (mediators) let op!

Vraag 6. Hoe vind je dat mediatie geïmplementeerd is op de Branink?

Groep 5	Geleidelijk en rustig. Leerkrachten hebben het niet als een extra belasting ervaren.
----------------	--

Groep 6	Ik vind dat de implementatie op een bijzonder goede manier heeft plaatsgevonden! Er was duidelijk sprake van een logische opbouw voor zowel leerkracht als leerling. Na de implementatie was er nog begeleiding voor de leerlingen ook tijdens de pauzes! Deze begeleiding en de evaluaties vind ik bijzonder zinvol en doordacht! Chapeau!
Groep 7	Er zit een goede opbouw in de implementatie. De mediators hebben een goede training. De evaluatiemomenten zijn zeer waardevol. Kleine hesjes zouden fijn zijn. Het zijn nu een soort minirokjes;-)
Groep 8	Prima zaak met alleen maar winnaars. Heel rustig. De lessen vooraf waren erg goed. De instructies voor de kinderen erg duidelijk en doordat het zo goed liep is het de kinderen eigenlijk heel onopvallend eigen geworden. Als leerkracht heeft het mij geen "extra" energie gekost.

4.5 Conclusie nameting

In hoeverre is peer mediatie een oplossing voor de conflicten in vrije situaties na de training en inzet van leerlingen als peer mediator? De invoering van mediatie wordt op de Branink als zeer waardevol ervaren, zowel door de leerlingen als door de leerkrachten. Het aantal conflicten lijkt verminderd. Leerlingen lossen conflicten meer zelf op aan de hand van het stappenplan dat is aangeleerd tijdens de lessen en geven meer een ik-boodschap aan. De bemiddeling door mediators vindt soms zelfs ter plekke plaats, kort nadat het conflict is ontstaan. Dat leerlingen af en toe uit de klas zijn wordt niet als storend ervaren. Leerkrachten zijn tevreden over de implementatie van mediatie, het heeft hen weinig energie gekost. Kortom een prima zaak met alleen maar winnaars. ODB de Branink wil mediatie in de bovenbouw goed neerzetten. De ODB de Branink wil mediatie naar de onderbouw gaan vertalen.

Hoofdstuk 5 Samenvatting en conclusie

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden vragen en antwoorden van dit praktijkonderzoek in het kader van Versterking Samenwerking beschreven. Aanleiding voor dit praktijkonderzoek waren veelvuldige conflicten in vrije situaties. ODB de Branink wil onderzoeken of en hoe peer mediatie kan worden ingezet ter vermindering van conflictsituaties in vrije situaties. Het resultaat wordt t.z.t. meegenomen bij het aanscherpen van het pestprotocol.

5.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen vanuit het literatuuronderzoek

Peer mediatie betekent dat leerlingen bemiddelen bij conflicten tussen medeleerlingen (deelvraag 1).

Wat betreft benodigde kennis, attitudes en vaardigheden van leerlingen en leerkrachten voor peer mediatie geeft Scheltema aan dat een effectief stappenplan voor kinderen om de mediatie goed te laten verlopen onmisbaar is bij training en uitvoering (deelvraag 2). Zo'n stappenplan beschrijft letterlijk de te nemen stappen: welke regels spreken we af, hoe laten we de kinderen om de beurt hun verhaal vertellen, welke oplossingen lijken er te zijn etcetera. In de fase waarin gesproken wordt over oplossingen is het belangrijk dat je kinderen leert nadenken en praten over de eigen bijdrage aan mogelijke oplossingen (Scheltema 2012). Dat vraagt van leerkrachten op hun beurt dat zij leerlingen voorbereiden op hun rol als conflictbemiddelaar (deelvraag 3). Leerkrachten zijn rolmodel en besteden bij de training van peer emdiatoren aandacht aan zaken als meervoudige partijdigheid, luisteren en goede, oplossingsgerichte, vragen stellen.

Een drietal methodes voor peer mediatie zijn verkend. Uiteindelijk heeft de Branink als methode gekozen voor het boek 'Kinderen en.. hun rol als bemiddelaar' (Porro 2003) (deelvraag 4). Deze handleiding geeft met stappen aan wat leerlingen kunnen doen om een conflict op te lossen. In het boek zit een bemiddelaarshandleiding. Daarnaast zijn er regels waar leerlingen zich aan kunnen houden. In het boek 'Kinderen.. en hun rol als bemiddelaar' (Porro 2003) is ook een brainstorm werkblad opgenomen dat aangeeft welke oplossingen de leerlingen kunnen verzinnen voor het conflict en wat de leerlingen van het idee vinden (Porro 2003). Er is verschil in jonge en oudere leerlingen bij de werkwijze voor mediatie. Er wordt van de mediator verwacht dat hij vragen stelt en niet oordeelt. Er wordt verwacht dat de mediator probleemgerichte vragen kan stellen. Dit boek is een leidraad die zij inzetten naast hun andere sociaal emotionele methode.

Ouders zijn zeker belangrijk in het proces om mediatie in te bedden op school. Ouders moeten op de hoogte gehouden worden hoe de school werkt aan mediatie, welke stappen er gevolgd worden. Dit kan d.m.v. het organiseren van een ouderavond, toestemmingsbrieven van ouders voor het opleiden van hun kind tot peer mediator, en door communicatie via de algemene nieuwsbrief (deelvraag 5).

Monitoring van sociale veiligheid kan plaats vinden door welbevinden van leerlingen te monitoren en door een incidentenregistratie bij te houden. In beide gevallen is het essentieel dat de verzamelde gegevens gebruikt worden om beleid bij te stellen (deelvraag 6).

5.3 Beantwoording van de onderzoeksvragen vanuit het praktijkonderzoek

In welke mate ervaren leerkrachten de behoefte aan een oplossing voor conflicten in vrije situaties bij de start van dit project? Met name de leerkrachten uit de bovenbouw ervaren behoefte aan een oplossing voor conflicten in vrije situaties, meer dan leerkrachten in de onderbouw. Er is volgens de leerkrachten een significant verschil tussen conflicten in de bovenbouw en de onderbouw. In de bovenbouw duurt een conflict doorgaans langer en is zwaarder van aard.

Wat wordt er al gedaan op school aan conflictpreventie en conflictoplossing? Uit de voormeting bleek dat ODB de Branink vanuit een gezamenlijke visie een doorgaande lijn neerzet. Op de Branink voelt elke leerkracht zich verantwoordelijk voor het klimaat op school en zal dan ook niet schromen om in te grijpen tijdens een conflictsituatie, ook al zit de leerling niet in zijn/haar groep. Leerkrachten zijn zich bewust wanneer er meer kans is op conflicten en proberen hier meer rekening mee te houden. Zo wordt er na de zomer- en kerstvakantie gestart met de lessenserie (zie bijlage 1).

Op basis van de voormetingsgegevens is besloten de interventie, peer mediatie, in te voeren bij de bovenbouw. Met behulp van een literatuurstudie en daarbij de keuze van het boek "Leerlingen .. en hun rol al bemiddelaar" (Porro 2003), is het gelukt om peer mediatie in de praktijk vorm te geven.

In hoeverre is peer mediatie een oplossing voor de conflicten in vrije situaties na de training en inzet van leerlingen als peer mediator? De invoering van mediatie wordt op de Branink als zeer waardevol ervaren, zowel door de leerlingen als door de leerkrachten. Het aantal conflicten lijkt verminderd. Bij nameting bleek dat de ervaringen van de leerkrachten overwegend positief waren.

Al met al is het een leerzaam project geweest waarbij met literatuurstudie kennis is opgedaan over peer mediatie. Die kennis is bruikbaar gebleken bij het implementeren van peer mediatie en heeft geleid tot minder conflicten in vrije situaties en meer verantwoordelijk gedrag van leerlingen, aldus leerkrachten van de bovenbouw. Als vervolg op dit project wordt nagegaan of peer mediatie ook in de onderbouw geïmplementeerd kan worden.

Literatuurlijst

- BuroMediatie (2015). *Mediatie in het onderwijs*. Geraadpleegd via <http://www.buromediatie.nl/index.php?id=3>.
- CASEL (2013). Toevoegen Casel guide
- Eldik Thieme, C. van & Pauw, L. (2014). *Leerlingbemiddeling in het onderwijs: de kracht van leeftijdgenoten*. Den Haag: Sdu Uitgevers bv.
- Epstein, J. (2016, 12 december). Ouderbetrokkenheid bij Epstein- onderwijs naar 2020. Geraadpleegd via <https://www.google.nl/search?q=6+typen+ouderbetrokkenheid+Epstein&ie=&oe=>
- Nederlands Jeugd Instituut (2010). Effectieve Jeugdinterventies: KiVa. Geraadpleegd via <http://www.nji.nl/nl/Databanken/DatabankEffectievejeugdinterventies/Erkende-interventies/KiVa>.
- Nederlands Jeugd Instituut (2012). De Vreedzame School. Geraadpleegd via <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/De-Vreedzame-School>.
- Menheer, .. & Hooge, .. (2010) Ouderbetrokkenheid in het onderwijs.
- Praktische vaardigheden ouders (2007). Geraadpleegd via http://www.bredeschool.nl/fileadmin/PDF/2007-05-09__brochure_ouderbetrokkenheid.pdf
- Porro, B. (2003). *Kinderen en hun rol als bemiddelaar* (1^e druk) (Vertaald door: C. Eldik Thieme, & N. Monulet). Hilversum: Kwintessens Uitgevers.
- Looman, de Jager, Tuk (z.j). Sociaal- emotionele ontwikkeling in het primair onderwijs. Een doorlopend integrale aanpak? Geraadpleegd via https://onderwijsdatabank.s3.amazonaws.com/downloads/verkenning_sociaal_emotionele_ontwikkeling_in_het_primair_onderwijs_def.pdf (artikel); drs. T. de Vos- van der Hoeven. Sociale vaardigheden. Geraadpleegd via <http://www.opvoedadvies.nl/sociaalfobie.htm>
- Scheltema, H. (2012). Mediatie voor en door kinderen. Handreiking voor het basisonderwijs. *JSW, jaargang* , 20-23.
- Stichting School en Veiligheid (2015). *Factsheet 'Wet sociale veiligheid op school'*. Geraadpleegd via <http://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/factsheet-wetsvoorstel- sociale- veiligheid-op-school/>.
- Stichting School en Veiligheid (2015). *Toegerust op sociale veiligheid*. Geraadpleegd via <http://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/factsheet-wetsvoorstel- sociale- veiligheid-op-school/>.
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., en Brus, M. (2007). Ouders, scholen en diversiteit. *ITS, 2007*.

Bijlage 1 Gekozen lessenserie ODB de Branink

Les 1 Introductie

Doel: het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- wat een conflict is;
- hoe jij reageert op een conflict;
- welke gevolgen deze manier van reageren heeft op het conflict.

Materiaal:

- Het formulier 'Reacties op conflicten'.

1. Inleiding:

Start met formulier: 'Reacties op conflicten'.

2. Maak een 'conflictweb'.

in groepjes of klassikaal
(zie bijlage)

Vertel dat een conflict een ruzie of vechtpartij is over iets belangrijks. De meesten van ons hebben elke dag conflicten. Ik kan een conflict met mezelf hebben over wanneer ik mijn werk moet doen. Jij en je vriend kunnen een conflict hebben over de regels van een spel.

Conflicten zijn er omdat we allemaal verschillend zijn en omdat we verschillende gedachten en gevoelens hebben. Dat hoort bij het mens zijn.

3. Geef voorbeelden van conflicten.

Geef voorbeelden van ruzies op straat, thuis, op school en in de klas (groepjes of klassikaal).

4. Introduceer drie manieren van reageren.

Manier 1: ontkennen

Meestal helpt de ontkenning van een conflict niet. Je vertelt de ander niet hoe je je voelt en wat je dwarszit en de ander kan ook niet weten wat er aan de hand is. Als er weer een conflict optreedt, gebeurt er waarschijnlijk hetzelfde. Je kunt vertellen dat ontkennen of negeren soms handig kan zijn als iemand je probeert te plagen. Soms stopt het plagen als je doet alsof het je niets kan schelen. Maar het kan ook gebeuren dat degene die geplaagd wordt toch boos of gefrustreerd wordt. Soms gaan pesters door als ze de eerste keer geen reactie hebben gekregen. Dus: af en toe helpt ontkennen om het conflict te stoppen maar soms maakt ontkennen het conflict juist erger.

Manier 2: vechten

Als je boos of overstuur bent, wil je soms iemand kwetsen of pijn doen; je zegt of doet iets gemeens of je probeert de ander te dwingen om jou je zin te geven. Soms zal de

ander terugvechten. Je kunt zelf ook gekwetst worden en je kunt problemen krijgen. Meestal wordt het conflict erger omdat er geen oplossing komt. Later voel je je vaak rot en heb je spijt omdat je een vriend bent kwijtgeraakt. Soms zal de ander wel toegeven maar toch boos zijn en later proberen wraak te nemen of de vriendschap verbreken.

Manier 3 : uitpraten

Als je een conflict uitpraat, vertel je de ander wat je dwarszit en waarom je boos of van streek bent. Je zegt het zo dat je de ander niet de schuld geeft of kwetst. Vervolgens luister je naar wat de ander te zeggen heeft en ga je manieren verzinnen om het conflict op te lossen. Dat je allebei tevreden bent. Je vervelende gevoel verdwijnt en de vriendschap wordt sterker.

5. Vertel een verhaal

Een andere mogelijkheid om dit punt aan de orde te stellen is door een verhaal te vertellen. Het verhaal kan dan op drie verschillende manieren eindigen.

In groep 7 en 8 zouden de leerlingen zelf een conflict kunnen verzinnen en deze op de drie verschillende manieren kunnen laten eindigen.

Situatie: Het is pauze en Dirk speelt met een bal. Suzanne komt eraan en vraagt of ze mee mag doen. Dirk wil niet met haar spelen omdat ze vaak de bal vasthoudt of wegschopt en niemand meer aan de beurt komt.

Eerste manier: ontkennen

Dirk zegt daar niet over en zegt: 'Oké' en gooit de bal naar Suzanne. Zij stuitert de bal een paar keer en schopt hem dan naar het eind van het plein en rent erachteraan. Dirk haalt zijn schouders op en loopt weg.

Tweede manier: vechten

Dirk: 'Nee, je mag niet meedoen.'

Suzanne: 'Waarom niet?'

Dirk: 'Omdat je vals speelt.'

Suzanne: 'Niet waar. Geef me de bal, hij is niet alleen van jou, hij is ook van de klas.'

Dirk: 'Ik had hem het eerst.'

Suzanne (wil de bal afpakken): 'Ik wil ook aan de beurt komen, geef hem aan mij!'

Dirk: 'NEE!'

Zij vechten om de bal totdat een leerkracht ze uit elkaar haalt.

Derde manier: oplossen

Dirk: 'Nee.'

Suzanne: 'De bal is niet alleen van jou, hij is van de hele klas.'

Dirk: 'Ja, maar soms houd jij de bal vast en dan komt niemand aan de beurt.'

Suzanne: 'Ik zal de bal niet houden. Zullen we overgooien?'

Dirk: 'Oké.'

Ze gooien over totdat de pauze voorbij is.

6. Discussieer met de klas over de drie oplossingen aan de hand van de volgende vragen:

- a. Wat gebeurt er in de die verhalen?
- b. Hoe voelt Dirk zich?
- c. Hoe voelt Suzanne zich?
- d. Wat zal er de volgende keer gebeuren?
- e. Hoe doe jij het (op manier 1, 2 of 3)?
- f. Wat lijkt je een goede manier om het op te lossen?

7. Speel een conflict na

Speel in tweetallen een conflict uit. Speel de ruzie eerst op een manier uit waarbij er niets aan de hand lijkt. Ontken het conflict. Word dan boos en zoek vervolgens naar een oplossing waar je tevreden over bent.

1. Je hebt beloofd aan je vriend om samen te spelen in de pauze maar in de pauze loopt hij met iemand anders weg.
2. Je maatje heeft je gum geleend en nu is het weg.
3. Je buurman zit steeds met zijn voet tegen je tafel te tikken en daar heb je last van.
4. Je vriend vertelt aan anderen dat jouw moeder vreemde kleren draagt.

Je kunt de kinderen ook eigen voorbeelden laten bedenken.

8. Houd een kringgesprek

Wissel in een kringgesprek ervaringen uit met de leerlingen over de les.

- a. Praat met de leerlingen over de opgedane ervaringen
- b. Wat merk je als je verschillende manieren toepast om een conflict op te lossen?
- c. Wat zijn voordelen en nadelen van de eerste twee manieren?

34

Tip: Leer kinderen onderscheid maken. Als er een echte gevaarlijke situatie is op straat of thuis, dan is het verstandig het conflict te ontwijken om jezelf te beschermen. Geef voorbeelden wanneer je een conflict wel en wanneer je een conflict niet uit kunt praten.

Pesten

We hebben allemaal de pest aan pesten. Op school doe je daar van alles aan. Vaak werk je met een anti-pestprogramma en natuurlijk besteed je er aandacht aan wanneer er in je groep gepest wordt. Aandacht besteden aan pesten kan ook op een moment dat er geen negatieve spanning heerst in de klas. Hoe doe je dat?

3 Tips

1. Gebruik een levensecht voorbeeld.
2. Heb aandacht voor zowel de pester als de gepeste én voor de toeschouwers die niets doen. Probeer leerlingen tot begrip te krijgen voor het perspectief van alle betrokkenen (de pester veroordelen is oh zo gemakkelijk, maar je leert er niets van).
3. Laat leerlingen denken/praten over wat ze zelf zouden kunnen doen in die concrete situatie, liefst in eerste instantie met z'n tweeën of in een kleine groep van maximaal 4 leerlingen.

Gebruik het boek *Niemand*. Laat leerlingen erin lezen, lees het voor, laat de afbeeldingen zien. Zo

heb je direct de levensechte situatie bij de hand. Kijk achterin het boek en in de [gratis download](#) voor praktische activiteiten die je met je groep kunt doen (BAZALT).

Les 2: Opstokers en afbrekers (stap 2)

Doel:

Het doel van deze les is dat leerlingen te weten komen wat het effect is van afbrekers en opbouwers.

Materiaal:

- Een groot rood gekleurd hart.

1. Behandel de begrippen 'respect' en 'zelfbeeld'.

Ga in op de begrippen 'respect' en 'zelfbeeld'.

- Als je ruzies wilt oplossen zonder te vechten, betekent dat dat je respect moet leren hebben voor elkaar; ook al ben je allemaal verschillend. Vraag: 'Waar denk je aan bij het woord respect?'
- Schrijf het woord 'zelfbeeld' op het bord. Vraag: 'Wat komt er in je op als je dat woord ziet?' Laat een paar leerlingen de zin afmaken 'Ik ben iemand die.....' Geef zelf een voorbeeld met een positieve en een negatieve eigenschap van jezelf. Bijvoorbeeld: 'Ik ben iemand die goed kan luisteren, maar ook iemand die niet zo goed kan zeggen wat ze eigenlijk graag wil.'
- Hoe voelt iemand met een goed zelfbeeld zich en hoe voelt iemand met een negatief zelfbeeld zich?

2. Geef voorbeelden van afbrekers en opstokers

Leid de les als volgt in: soms zeggen we dingen tegen elkaar waardoor de ander verdrietig wordt. Bijvoorbeeld: 'Wat heb jij een rare schoenen aan.' De ander voelt zich dan gekwetst of gekleineerd. Dergelijke uitspraken noemen we afbrekers.

Een opstoker is een opmerking waardoor de ander zich blij voelt of zich gezien weet: 'Je hebt vast veel tijd aan die tekening besteed.'

Maak twee kolommen op het bord: afbrekers en opstokers. Vraag de leerlingen zelf voorbeelden te geven van beide. Vraag: 'Hoe voel je je als je vaak afbrekers krijgt?' En hoe als je veel opstokers krijgt?' Vertel het verhaal van Maria in eigen woorden of vertel een soortgelijk verhaal over iemand die net zo oud is als de leerlingen. Bij elke afbreker scheur je een stukje van het grote rode hart af. Op het eind van het verhaal ligt het hele hart in stukken.

Het verhaal van Maria

Op een morgen stond Maria niet direct op toen haar moeder haar riep. Tenslotte kwam haar moeder schreeuwend haar kamer in: 'He, luilak, schiet nou eens op!'(stukje hart weg). Ze stond op en trok haar lievelingskleren aan. Haar oudere zus kwam binnen en zei: ga je in die voddën naar school?'(scheur) Ze ging verder met haar haar. Toen ze bij het ontbijt naar beneden kwam, keek haar vader haar met grote ogen aan en zei: 'Wat heb jij in godsnaam met je haar gedaan? Dat lijkt nergens op!'(scheur) Maria was echt laat voor school, Ze at snel haar ontbijt nam het laatste restje cornflakes nadat haar broer al twee keer had genomen. Hij zei: Jij maakt ook altijd alles op, je bent een egoïst, nu heb ik hemaal niks meer!'(scheur) Ze pakte vlug haar rekenhuiswerk waar ze de vorige middag uren aan had gewerkt, en racete met de papieren in haar hand naar school. Onderweg struikelde ze over een stoeptegél en verloor haar evenwicht; haar werk vloog uit haar handen en viel in een vieze plas. Een chagrijnig kijkende vrouw die langsliep en zag wat er gebeurde zei: 'Eigen schuld, meisje! Waarom loop je ook niet gewoon rustig?'(scheur) Toen ze in de klas kwam, was de juf al begonnen. Zodra ze begreep dat Maria haar werk niet bij zich had zei ze: 'Maria, je moet echt beter je best doen. Als je je werk niet doet, leer je niets, Ik moet nodig eens met je ouders gaan praten.'(scheur)

Tijdens de pauze stak iemand een voet uit en ze struikelde en viel. (scheur) De andere kinderen begonnen te lachen. (scheur)

Op weg naar huis kwam Maria langs de supermarkt en kocht daar een koek. De man achter haar in de rij zei: 'Nou, lekker gezond, jij hebt zeker je brood weggegooid op straat!'(scheur)

Bespreek het verhaal aan de hand van de volgende vragen:

- Hoe denk je dat Maria zich voelt?
- Waarom?
- Wat zal het effect zijn als ze elke dag zo behandeld wordt?

36

Vertel het verhaal nog een keer en vraag of de leerlingen hun vinger willen opsteken bij elke afbreker en er een opsteker voor in de plaats willen verzinnen.

Hoe je je voelt, hangt er dus van af hoe je door anderen behandeld wordt of hoe mensen tegen je praten.

Vraag: Kun je zelf voorbeelden bedenken van afbrekers of opstekers die je gekregen hebt?

Laat ieder kind zijn buurman of buurvrouw een opsteker geven!

Les 3: Praten over gevoelens (stap 3)

Doel

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

1. wat ik-boodschappen zijn;
2. hoe ze gevoelens en behoeften op een assertieve, niet bedreigende manier kunnen uiten.

Materiaal

1. de poster met ik-boodschappen
2. de poster met het zesstappenplan

1. 'Praat met elkaar en luister naar elkaar'

Laat de poster met het zesstappenplan zien. We zijn nu toe aan stap 3. Vertel de leerlingen dat je naar degene die je van streek heeft gemaakt toe kan gaan en dat je hem of haar kunt vertellen hoe je je voelt en wat je dwarszit.

Laat de leerlingen dit oefenen. Geef zelf enkele voorbeelden:

- 'Janneke, Tim heeft je stift gebruikt zonder het te vragen. Je was heel kwaad want het was je lievelingsstift. Je bent nu afgekoeld. Ga naar Tim toe en vertel hoe je je voelt.'

2. Het verschil tussen jij-boodschappen en een ik-boodschap.

Als je iemand wil vertellen hoe je je voelt, kun je een ik-boodschap en een jij-boodschap geven.

Rollenspel met een jij-boodschap en een ik-boodschap

Speel met de leerlingen een rollenspel:

'Ik ga de rol spelen van iemand die boos is en jullie spelen de rol van iemand door wie ik van streek ben. Ik zit voor de klas met een puzzel voor me en vraag een leerling als tegenspeler. Ik ben een puzzel aan het maken en jij kijkt over mijn schouder mee. Je ziet waar één van de stukjes past, dus die pak je op en je legt hem op zijn plaats. Ik word boos en schreeuw: 'Hou op, jij verpest altijd alles, ga weg!'

Vraag het kind: 'Hoe voel je je als dat tegen je gezegd wordt? Wat denk je dat er hierna gebeurt?'

Speel het spel nog een keer:

'Nu gebeurt hetzelfde, alleen geef ik nu een ik-boodschap. Dus ik puzzel en jij legt het stukje op zijn plaats. Ik haal diep adem en zeg dan: 'Ik vind het vervelend als je aan mijn puzzel komt want ik wil het graag zelf doen.'

Vraag het kind: 'Hoe voel je je nu? Wat zou hierna kunnen gebeuren?'

Vat samen wat uit het rollenspel blijkt; 'Jij-boodschappen maken vaak dat je het gevoel hebt de schuld te krijgen of dat je beoordeeld wordt omdat je iets fout doet. Het zijn meestal

afbrekers. Vaak wordt je dan boos of je gaat je verdedigen. Het is heel moeilijk om dan nog te horen wat iemand zegt en je wil al helemaal niet je gedrag veranderen. Soms zegt iemand niet 'jij', maar blijkt het toch om een jij-boodschap te gaan, bijvoorbeeld: 'Ik vind je stom' of 'stop ermee' = jij moet stoppen.

Een ik-boodschap maakt duidelijk hoe je je voelt zonder dat je de ander de schuld geeft. Je neemt zelf de verantwoordelijkheid voor je gevoelens en voor wat je dwarszit. Als een ander je boodschap hoort, kunnen ze zich vervelend voelen omdat ze je van streek hebben gemaakt, maar ze voelen zich niet door jou beoordeeld. Een ik-boodschap maakt het makkelijker om te luisteren naar de ander en om te veranderen. Als je een ruzie uit wil praten, kun je het beste ik-boodschappen gebruiken.

3. Ik-boodschappen

Een voorbeeld van een ik-boodschap is: 'Ik voel me geïrriteerd als je me onderbreekt omdat ik dan niet meer weet wat ik wou zeggen.'

Een ik-boodschap bestaat uit drie delen: gevoel – gedrag – gevolg.

Gevoel

Vertel de leerlingen dat ze moeten beschrijven wat ze voelen, bijvoorbeeld;

- Ik voel me boos
- Ik voel me verdrietig
- Ik voel me beschaamd
- Ik voel me rot
- Ik voel me bang
- Enzovoort

Gedrag

Vertel de leerlingen dat ze moeten beschrijven waar het gedrag of de gebeurtenis over gaat en wat ze vervelend vinden of niet willen. Laat ze de woorden zoals 'altijd' en 'nooit' vermijden. Bijvoorbeeld: 'Ik voelde me rot toen jij in de pauze de bal afpakte waar Pieter en ik mee aan het spelen waren.' Dat is veel beter dan: 'Jij pakt altijd de bal af.' Zelfs als dat zo is, weet iemand altijd wel een voorbeeld aan te dragen waarbij dat juist niet gebeurde en dan gaan de leerlingen daarover met elkaar in discussie.

Gevolg

Vertel de leerlingen dat ze moeten beschrijven wat het gedrag voor hen betekent, zo eerlijk en precies mogelijk. Ze moeten niet overdrijven maar het ook niet minder maken dan het is.

Het mooiste is wanneer een ik-boodschap een driedelige boodschap uitdraagt.

Ik voel me(gevoel) als (gedrag of gebeurtenis) want dan (gevolg voor mij)

In het begin zullen de leerlingen het moeilijk vinden om dergelijke zinnen te gebruiken, maar als je dit vaak met ze oefent, vinden ze vanzelf de woorden die bij hen passen.

Je kunt ze een aantal voorbeelden geven van korte formuleringen van ik-boodschappen:

- Ik vind het vervelend als jeomdat
- Ik voel meals je
- Als je, voel ik meomdat
- Het is een probleem voor mij als je omdat
- Het ergert me als je omdat
- Ik zou het fijn vinden als je
- Ik wil graag
- Zou je alsjeblieft
- Voor mij is het belangrijk

4. Dramavormen

Jij verzint een aantal situaties en daarvoor verzinnen de leerlingen een ik-boodschap. Afhankelijk van de leeftijd kun je ze de situatie laten spelen, maar je kunt ze ook een verhaal laten schrijven.

Lees/speel een aantal situaties voor en kies een mooie ik-boodschap uit die de leerlingen hebben gevonden. Schrijf die op het bord.

Voorbeelden van mogelijke situaties;

- Je hebt een boek uitgeleend en je krijgt het terug met vetvlekken erin.
- Bij het water drinken in de klas dringt iemand voor.
- Bij het hardlopen in de gymles word je voor 'slome' uitgescholden.
- Je moet samenwerken en de ander speelt de baas en luistert niet naar jou.
- Je hebt afgesproken voor de pauze met je vriendin en ze gaat met een ander spelen.

Je kunt ik-boodschappen ook oefenen door positieve situaties aan te dragen. Een voorbeeld van een positieve ik- boodschap is: 'Ik was zo blij dat je daarnet alle modder hebt opgeruimd, want nu kan ik toch op tijd alle knutselspullen voor de les klaar zetten.'

5. Momenten om te praten

Besprek wanneer en hoe je over je gevoel van gekwetstheid kunt praten. Vertel de leerlingen dat als ze willen dat iemand begrijpt wat ze dwarszit, ze die ander met respect moeten aanspreken, anders volgt er een nieuw conflict. Ook moeten ze erop letten dat ze het juiste moment kiezen.

Besprek met de leerlingen wat een goed moment en wat een slecht moment is. Het moment moet zowel goed voor jou als voor de ander zijn. Laat aan de leerlingen zien wat er gebeurt als jijzelf over je gevoelens wilt praten maar de ander is nog erg boos over wat er gebeurd is. Ze kunnen dit ook in een rollenspel naspelen.

Praat nog even met ze na:

- Hoe voelde je je toen je het wilde uitpraten en de ander boos wegliep?
- Hoe pak je het de volgende keer aan?

Les 4: Luisteren (stap 4)

Doel:

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- wat goed en slecht luistergedrag is;
- hoe ze goed luisteren kunnen oefenen;
- hoe ze verband kunnen leggen tussen goed luisteren en het stappenplan uit dit boek.

Materiaal

Er wordt gebruik gemaakt van de volgende materialen:

- de poster met het zesstappenplan.

Lesvormen

Hieronder geven we drie mogelijke lesvormen die geschikt zijn voor de les 'luisteren'.

1. Introductie

Vertel de leerlingen dat we de volgende keer met stap 2 van het stappenplan zijn begonnen: praat met elkaar en luister naar elkaar. Laat ze het stappenplan nog een keer zien. Vertel dat de leerlingen hebben gezien waar ze op moeten letten als ze praten over iets wat ze vervelend (of leuk) vinden. Vandaag gaan ze leren waar ze op kunnen letten wanneer ze luisteren naar wat een ander wil zeggen.

Verdeel de leerlingen in tweetallen en laat ze elkaar vertellen waarom ze vinden dat luisteren belangrijk is. Dit kan natuurlijk ook in groepjes of klassikaal.

In de nabespreking kun je het volgende vertellen. Je kunt door te luisteren informatie krijgen, leren, erachter komen hoe iemand zich voelt of wat iemand graag wil, samen genieten en plezier hebben, je dichtbij iemand voelen.

2. Oefeningen

Vertel de leerlingen het volgende. Je praat met iemand over iets wat belangrijk voor je is. Hoe weet je of je vriend(in) luistert? De oefeningen die we nu gaan doen helpen je te ontdekken of iemand luistert of niet.

Slecht luisteren – Voordoen

Zeg dat wat je doet niet persoonlijk bedoeld is maar dat je iets wilt voordoen. Zeg: 'Iemand van jullie gaat me iets vertellen over zijn of haar hobby en ik doe alles om te laten merken dat ik niet echt luister.' Zodra het kind begint met vertellen, reageer je bijvoorbeeld als volgt: je vertelt direct over een eigen ervaring ('ja, dat heb ik ook wel eens gehad...'); je begint over een ander onderwerp ('wist je trouwens dat ...'); je praat gevoelens weg ('ah, kom dat is toch niet zo erg...'); je laat door gebaren merken dat je niet geïnteresseerd bent (kijkt uit het raam, tikt met je voet/vingers, kijkt op je horloge, bestudeert je nagels).

Besprek de oefening na met de leerling in kwestie en met de klas. Vraag: 'Hoe voelde je je? Waaraan merkte je dat ik niet goed luisterde?'

Slecht luisteren – Zelf oefenen

Vorm tweetallen: leerling 1 vertelt iets aan leerling 2 over zijn favoriete film, boek of cd en leerling 2 doet alles wat hij kan verzinnen om te laten merken dat hij niet luistert. Na een paar minuten vraag je hen elkaar te vertellen hoe ze zich voelden in hun rol.

Vraag: 'Hoe wist je dat de ander niet luisterde? Aan welk gedrag merkte je het?'

Draai daarna de rol om. Vervolgens kun je met de klas een lijst maken van zaken die wijzen op slecht luistergedrag.

Goed luisteren – Zelf oefenen

Je kunt deze oefening vervolgens door 2 leerlingen laten doen.

Vraag aan de klas wat volgens hen kenmerken zijn van goed luistergedrag. Schrijf de antwoorden op het bord. Denk aan zaken als: oogcontact, open houding, iets naar voren, knikken, geïnteresseerd vragen stellen, uit laten spreken, begrip tonen, informatie vragen.

3. Het verband tussen goed luisteren en het stappenplan

Vraag de leerlingen: hoe luister je meestal als je ruzie hebt? Waarom is dat zo denk je?

Meestal kun je niet goed luisteren als je ruzie hebt. Je denkt dat maar één van jullie gelijk kan hebben. Als je luistert, heb je het gevoel dat de ander denkt dat je het met hem eens bent, dat hij gelijk heeft. Dan geef je toe dat jij ongelijk hebt. Dus luisteren voelt soms als verliezen.

Vertel de leerlingen dat als je luistert naar een ander en zijn standpunt begrijpt, dat niet hoeft te betekenen dat je het ermee eens bent.

Je kunt luisteren naar de ander zonder je eigen zienswijze op te geven. Het kan zijn dat beide standpunten waar zijn, afhankelijk van het perspectief dat je kiest.

Bespreek met de leerlingen waarom goed luisteren belangrijk is in een conflictsituatie. In plaats van te ruziën over wie gelijk heeft, is het beter om te luisteren naar elkaar en uit te vinden wat jij voelt en wat jij graag wilt en wat de ander voelt en de ander graag wil. Vervolgens kun je een oplossing zoeken waar jullie allebei tevreden mee zijn.

Les 5: Afkoelen (stap 5)

Doel

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- dat woede en frustraties normale gevoelens zijn die ze moeten leren herkennen en accepteren en die horen bij een conflict;
- dat afkoelen een effectieve, vreedzame manier is om heftige gevoelens even de ruimte te geven, en dat afkoelen een belangrijk stadium is bij het oplossen van conflicten;
- welke manieren zijn er om af te koelen;
- waar de afkoelplek in de klas is.

Materiaal

Er wordt gebruikgemaakt van de volgende materialen:

- de poster met regels uit hoofdstuk 3;
- de poster met het zesstappenplan uit hoofdstuk 2;
- eventueel een poster met een persoonlijk afkoelverhaal.

Daarnaast is er materiaal nodig om de eventuele afkoelplek in te richten. Denk aan een lekkere stoel, een kamerscherm o.i.d.

43

Lesvormen

Hieronder geven we vier mogelijke lesvormen die geschikt zijn om het begrip 'afkoelen' toe te lichten.

1. Stel vragen

'Hoe voel je je?'

Laat de leerlingen zich indenken wat ze voelen als ze boos of gefrustreerd, gekwetst, beledigd, bang of beschaamd zijn. Bespreek met ze wat ze voelen als ze zien hebben iemand pijn te doen of iets gemeens te zeggen, of als ze huilen, boos op iemand worden, of als iemand ze pijn doet.

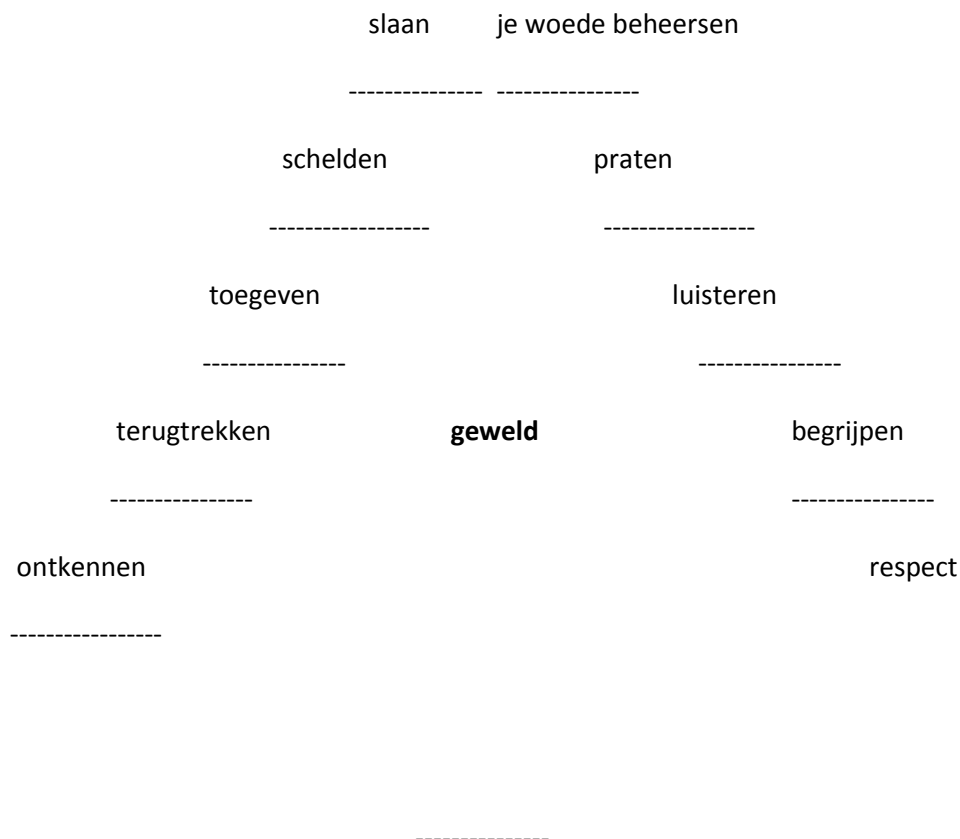
'Wat maakt jou boos?'

Vertel de leerlingen dat hun gevoelens normaal zijn. Boosheid is een signaal dat er iets fout zit. Vertel dat kwaadheid aangeeft dat er iets moet veranderen. Het is normaal dat je kwaad kan worden als iets niet goed loopt. Iedereen is wel eens boos. Vraag de leerlingen of ze voorbeelden kunnen bedenken van dingen of situaties waar zij boos over worden.

'Hoe kun je laten zien dat je boos bent?'

Praat over de verschillende manieren om boosheid te laten zien. Er zijn, grofweg, twee mogelijkheden; je kunt zo boos worden dat het conflict groter wordt of je kunt je boosheid gebruiken om uit te zoeken waar het conflict over gaat en hoe je het conflict op kunt lossen. Noem voorbeelden van woede tonen die het conflict erger maken en voorbeelden van je woede gebruiken om het conflict op te lossen. Gebruik hierbij de conflictladder die hieronder staat afgebeeld.

Teken een conflictladder: links van onder naar boven: het wordt erger; rechts van boven naar beneden: het wordt minder.

2. Vertel een verhaal

Vertel de leerlingen dat er een andere manier is om iets te doen met je boze gevoel: ga naar degene toe met wie je het conflict hebt en praat het uit.

Neem de poster met het zesstappenplan (zie hoofdstuk 2). Vertel dat de eerste stap van een conflictoplossing is: 'stop en koel af'. Dit betekent dat je jezelf tegenhoudt om iets te doen wat jou en/of een ander pijn kan doen en dat je de tijd neemt om af te koelen tot je weer gewoon (niet boos) kunt praten en weer helder kunt denken.

Vertel het verhaal van 'De pet van Peter' of een ander verhaal, waarbij je laat zien hoe de methode van het afkoelen werkt.

De pet van Peter

Peter heeft een nieuwe pet gekregen voor zijn verjaardag en hij wil hem heel graag aan zijn vrienden op school laten zien. Als hij op school komt, rent Aron naar hem toe, pakt zijn pet af en gooit hem naar Milou. Milou vangt hem en gooit hem weer naar Aron. 'Hé, geef mijn pet terug, hij is net nieuw,' roept Peter, terwijl hij erachter aan rent, maar ze stoppen niet. Hoe vaker ze gooien, hoe bozer Peter wordt. Hoe bozer Peter wordt, hoe leuker Aron en Milou het lijken te vinden.

Peter stopt met schreeuwen en achter ze aanlopen, loopt naar binnen, gaat naar de kraan en drinkt twee bekertjes water achter elkaar. Dan gaat de bel. Als hij in de rij gaat staan om de klas in te gaan, zet Aron de pet op zijn hoofd.

Peter is zo kwaad op Aron dat hij de hele morgen uit zijn buurt blijft. Vlak voor de pauze loopt hij naar Arons tafel en zegt:

'Ik vind het vervelend als je mijn pet afpakt, doe dat niet nog een keer, oké?'

Aron haalt zijn schouders op: 'het was maar een spelletje.'

Dat is het eind van het conflict.

Naar aanleiding van bovenstaand verhaal kun je de volgende vragen gebruiken om met de leerlingen te praten over de methode van het afkoelen:

- Wat denk je dat er gebeurd was als Peter niet naar binnen was gelopen?
- Wat gebeurde er met Peters gevoel toen hij water dronk?
- Waarom is afkoelen belangrijk?
-

3. Ga op zoek naar afkoelmethoden

Bedenk samen met de leerlingen afkoelmethoden: 'Hoe kun je jezelf helpen om af te koelen als je van streek bent?'

Allerlei ideeën die je uit de buurt halen van het conflict, of je afleiden, kunnen op een effectieve manier kalmerend werken: tot tien tellen, een paar keer diep ademhalen, water drinken, een rondje rennen op het plein, een tekening maken, je voorstellen dat je woede met een wolk via je kruin verdampt, met een vriend(in) of volwassene die je begrijpt praten. Als Eskimokinderen zich gespannen voelen, moedigt men ze aan om naar een vogel of een vis te staren. Dat haalt ze weg uit de situatie die ze vervelend vinden, net zoals een vogel weg kan vliegen of een vis weg kan zwemmen. De leerlingen kunnen leren dat ze later weer terug kunnen komen bij het conflict, net zoals een vogel of vis terug kan komen.

Niet alle manieren die bedacht worden kunnen op school worden toegepast. Een stukje lopen kan een goed idee zijn, maar op school moeten daar wel goede afspraken over gemaakt worden. Je gaat graag op je bed liggen met je favoriete muziek, maar op school gaat dat niet.

Bedenk manieren om af te koelen in de klas. Oudere kinderen mogen misschien achter de computer of naar de mediatheek. Jongere kinderen vinden een afkoelplek in de klas fijn. Verzamel ideeën met betrekking tot de inrichting van zo'n afkoelhoek; denk aan een deken, een boek, tekenmateriaal, een lekkere stoel, etc.

4. Herken de signalen

Sommige leerlingen reageren zo snel als ze kwaad zijn dat ze zich niet meer realiseren dat ze een keuze hebben. Ze kunnen niet bedenken dat het tonen van agressief gedrag niet in hun belang is. Een gesprek kan helpen ze opmerkzaam te maken wanneer ze boos aan het worden zijn en ze kunnen leren hoe dit proces afgeremd kan worden.

- Help ze vroege tekenen van boosheid te herkennen: 'Hoe weet je dat je kwaad wordt? Wat gebeurt er in je lichaam?' Geef zelf voorbeelden: je voelt je alsof je iemand pijn wil doen; je hart bonst; je spieren spannen zich; je adem wordt sneller; je gezicht wordt warm; je vuisten ballen; er zit een brok in je keel of een knoop in je maag; je kaken spannen zich.
- - Vraag leerlingen: 'In welke situaties voel je je agressief of kwaad of gekwetst?' 'Wat doe je meestal als je kwaad wordt?'
- - Noem een paar manieren om af te koelen. Wat vinden leerlingen de beste manier? Laat de leerlingen enkele manieren uitproberen als ze nog niet weten wat voor hen de goede manier is.

Les 6: Conflictoplossing (stap 6)

Doel

Het doel van deze les is dat de leerlingen te weten komen:

- hoe ze hun conflict in termen van behoeften kunnen vertalen;
- hoe ze kunnen brainstormen;
- hoe ze via het doorlopen van alle oplossingen de beste kiezen;
- hoe ze een plek kunnen creëren voor het uitpraten;
- wat de regels van het uitpraten zijn.

Materialen

Er wordt gebruikgemaakt van de volgende materialen:

- voor oudere kinderen: de poster met het zesstappenplan (zie hoofdstuk 3);
- het werkblad voor brainstormen (zie hoofdstuk 3);
- de poster met regels (zie hoofdstuk 3).

Lesvormen

Hieronder geven we vijf mogelijke lesvormen die geschikt zijn voor de lessenreeks 'oplossingen zoeken'. Deze lessenreeks is bedoeld voor oudere kinderen (zeven tot en met 12 jaar).

1. Behandel stap 3: zoek uit wat de behoeften zijn

Een conflict ontstaat vaak omdat mensen verschillende behoeften hebben, verschillende dingen willen. Laat aan de leerlingen zien hoe je erachter kunt komen wat een behoefte is. Bijvoorbeeld: ik zit werk na te kijken, jullie zijn aan het werk en twee leerlingen voor mij zitten te praten. Dat is een probleem voor mij want zo kan ik me moeilijk concentreren. Ik heb stilte nodig om na te kunnen kijken. Dat is mijn behoefte.

Als ik een conflict zó wil oplossen dat we allebei tevreden zijn, dan moet ik uitvinden wat jouw behoefte is. Vraag aan de leerlingen wat de behoefte van de leerlingen zou kunnen zijn die aan het praten zijn. Bijvoorbeeld: ze snappen de opdracht niet en overleggen erover, of ze vinden het fijn om samen te praten.

Vat het conflict samen in termen van behoeften. Door naar de behoeften van de docent en van de leerlingen te kijken, begrijpen we het conflict.

Schrijf op het bord: ik wil graag rust voor het nakijken; de kinderen willen graag overleggen.

2. Behandel stap 4: bedenk veel oplossingen

Als we weten wat alle partijen willen, is het tijd voor de brainstorm.

Vertel de leerlingen nog eens kort wat brainstormen is. Brainstormen is een manier om op zoveel mogelijk ideeën te komen. De spelregel is dat we zoveel mogelijk ideeën verzamelen en dat in principe alle ideeën goed zijn. Je mag tijdens het brainstormen geen enkele oplossing afkeuren,

Laat de leerlingen ideeën verzamelen om een bepaald conflict op te lossen, bijvoorbeeld het conflict dat in les 1 aan de orde kwam. Bedenk zoveel mogelijk ideeën: leuke, domme, slimme, gekke, alles mag.

Geef de leerlingen even de tijd. Laat ze eventueel in tweetallen werken om op gang te komen, en verzamel dan alle ideeën op het bord. Moedig iedereen aan om mee te doen.

Een extra oefening: stel je voor dat het dak van jullie lokaal lekt. Dat is heel vervelend, want nu worden de boeken nat, dan weer de schriften. Er is geen geld om het dak te laten repareren.

Een vader van een van de leerlingen op school heeft een viltstiftenfabriek. Hij heeft iets voor jullie. Bij de laatste productie is er iets misgegaan en alle doppen zijn net even te groot zodat ze van de viltstift afvallen. Jullie mogen deze doppen hebben. Het zijn er 100.000. Verin iets om deze doppen te kunnen verkopen, zodat van de opbrengst jullie dak gerepareerd kunnen worden.

- Laat een viltstiftdop zien, of geef alle groepjes een dop.
- Je kunt klassikaal ideeën verzamelen of de leerlingen vragen twee aan twee in tien minuten minstens twintig ideeën op te schrijven. Benadruk dat in dit stadium alle ideeën goed zijn! Help ze klassikaal op gang. Een dop kan gebruikt worden als bloemenvaasje voor in het poppenhuis, als verzamelpotje voor melktanden, als pionnetje voor een spel, als stempel, etc.

3. Behandel stap 5: kies het idee dat iedereen het beste vindt

We gaan nu weer terug naar het conflict tussen jou en de pratende leerlingen in de klas. De leerlingen hebben oplossingen verzonnen voor de manier waarop dit conflict opgelost zou kunnen worden. Bespreek elk idee. Gebruik het brainstormformulier. Naast elk idee staan twee gezichtjes getekend: 'jij' en 'zij'. Vertel de klas dat jullie samen de beste oplossing gaan kiezen. Dus we gaan de voorgestelde ideeën allemaal na en tekenen bij elke oplossing twee lachende monden (zowel ik als de twee kinderen vinden het een goed idee) of één lachende en één pruilende mond (de één vindt het wel een goed idee, de ander niet) of twee pruilende monden. Een rechte streep in het gezichtje betekent: gaat wel, geen fantastisch idee, maar wie weet werkt het wel.

Stel dat één van de leerlingen met de oplossing komt: de leerlingen mogen niet meer praten. Dat vinden de leerlingen niet zo'n goed idee en jij wel, dus dan wordt er één pruilende mond en één lachende mond getekend.

Welk idee is het beste voor allebei? Zet een uitroepteken bij elk idee waar twee lachende monden bij staan.

In de volgende stap kun je beslissen welke van die win-winideeën je in je plan opneemt. Een voorbeeld van zo'n oplossing zou kunnen zijn: als je wilt overleggen, mag je zonder praten naar de gang lopen, daar even overleggen en dan zachtjes weer terugkomen.

4. Behandel stap 6: maak een plan en voer het uit

In deze laatste stap laten we zien hoe we ervoor kunnen zorgen dat we onze goede oplossingen ook echt uit gaan voeren.

Stel open vragen aan de leerlingen om de oplossing specifiek en concreet te maken.

Vraag bijvoorbeeld: welk idee of welke ideeën willen we in ons plan opnemen? Wat moet er eerst gebeuren en wat dan? Wie gaat wat doen? Wanneer? Waar?

Bij een goede oplossing leveren beide partijen een bijdrage en ze zorgen ervoor dat aan de behoeften van beiden tegemoet wordt gekomen.

In het bovenstaande conflict kan het plan zijn: ik zorg dat er een tafeltje op de gang komt waar de leerlingen even kunnen zitten. De leerlingen maken een bordje. De ene kant rood en de andere kant groen. Dit bordje komt in de klas te hangen. Bij groen zijn de tafeltjes vrij, bij rood moet je wachten. Er staat een wekker/zandloper op de tafel zodat je weet hoe lang je er al zit. Na een afgesproken aantal minuten moet je weer terug naar de klas.

Nu gaan we doen wat we afgesproken hebben en merken we of het werkt.

Stel je voor dat het geen goed plan was; het werkte niet goed. De leerlingen vinden het vervelend op de gang te praten; het is er erg koud en ongezellig. Bespreek met de leerlingen wat je nu moet doen. Je kunt weer op de lijst met ideeën kijken om te zien of er nog een idee met een uitroepteken is, een oplossing waar beide partijen tevreden over zijn. Bijvoorbeeld: er komt achter in de klas een tafeltje waar je naar toe mag lopen en zachtjes mag overleggen.

Als er geen goed idee is, ga je terug naar stap 2 en kijk je wat het conflict eigenlijk is, zowel voor jou als de ander. Vervolgens doorloop je alle stappen van het stappenplan opnieuw.

49

5. Behandel de regels van 'uitpraten'

Vertel de leerlingen dat als ze iets uitpraten het belangrijk is dat ze bij dat uitpraten de regels volgen. (zie hoofdstuk 3). Pak de poster met de regels erbij, lees elke regel voor en praat erover met de leerlingen.

- Regel 1: Behandel elkaar met respect. Wat betekent de regel? Waarom is het een goede regel?
- Regel 2: Luister naar elkaar zonder te onderbreken. Wat betekent de regel? Waarom is het een goede regel?
- Regel 3: Werk samen aan een oplossing voor het conflict. Wat betekent de regel? Waarom is het een goede regel?

Benadruk het belang van de regels door duidelijk te maken dat alleen leerlingen die zich aan de regels houden mee kunnen doen met het stappenplan.

Bijlage 2 Training peer mediators

Leerlingen

Training mediators les 1

Nodig: 6 x mediatorhandleidingen

17 x bijlage

17 x pen

6 x poster met regels

Les 1:

Leerlingen beantwoorden een paar vragen. (zie bijlage).

Samen de antwoorden bespreken. **(15 min.)**

Korte uitleg van hoe en wanneer.

Handleiding mediator bespreken (10 min.)

Rollenspel (15 min.)

Checklist starten met bemiddelen doornemen. (20 min.)

Naam:

Groep:

Wat ontzettend fijn dat jij mediator wil worden op de Branink.

Dit is een heel belangrijke taak binnen de school. Jij gaat leren hoe je samen een conflict op kunt lossen.

Eerst een paar vragen:

1. Waarom wil jij mediator worden?
2. Waarom ben jij geschikt om mediator te zijn?
2. Welke verwachting heb je?

Rollenspel:

Verdeel de klas in groepen van 3 en vraag iedereen een getal te kiezen van 1 tot 3 en vertel het volgende: de nummers 1 zijn mediators. De nummers 2 spelen de rol van Joeri. Joeri heeft een gum nodig en ziet toevallig dat er een op de grond ligt. Nummers 3: jullie spelen Tanja's rol. Je bent je gum kwijt en je ziet dat Joeri het heeft. Je vindt het niet leuk als anderen je spullen pakken zonder het te vragen. De mediator helpt Joeri en Tanja met zesstappenplan. Gebruik daarbij jullie handleiding. Degene die Joeri en Tanja spelen, jullie kunnen elke oplossing bedenken die je wilt, maar houd je aan de regels en werk samen.

Draai de rollen om en doe een rollenspel met een ander voorbeeld tot iedereen mediator is geweest.

Het is voor leerlingen soms moeilijk om zich aan de regels te houden bij het oplossen van conflicten. Ook de mediator kan dit een moeilijke taak vinden. Laat de mediator de poster met regels erbij houden als hij bezig is met conflictbemiddeling.

Leg er de nadruk op dat het zijn of haar taak is om ervoor te zorgen dat de medeleerlingen zich aan de regels houden. Uitpraten werkt alleen als mensen elkaar met respect behandelen en hun conflict echt willen oplossen

Training les 2

- Terugkijken naar afgelopen maandag, ervaringen.
- Gevoelens
 - Spiegelen: Loop door elkaar door de ruimte
 - Een krijgt een kaartje met een gevoel
 - Beeld dit gevoel uit
 - De rest spiegelt en doet dus net zo
 - Dan: de rest gaat dit gevoel overdrijven
 - Bedenk welk gevoel je krijgt als je dit zo doet
- Wat mensen vooral onthouden (afbeelding)
 - Lichaamstaal
 - Stem
 - Woorden

Case oefenen, laten zien aan elkaar.

Training les 3

- **Open en gesloten vragen**
 - voorbeeld van een open vraag
open vraag begint met: wat, hoe, wanneer, wie, waardoor, waarmee,....
(hoe heb je dat gedaan?)
 - voorbeeld van een gesloten vraag

gesloten vraag begint met een werkwoord en wordt beantwoord met ja of nee.
(Vind je kranten bezorgen leuk?)

Hoe maak je de volgende vragen **open**:

1. Was je vakantie leuk?
2. Zijn je muzieklessen saaier dan vorig jaar?
3. Denk je dat het dan wel goed gaat?
4. Was het zijn schuld?

- **Lichaamstaal oefenen (telkens 2 min.)**

- 3 groepjes: drie vertellers, drie interviewers en drie observatoren
- Groep 1 vertelt over vakantie
- Groep 2 luistert
- Groep 3 observeert

- **Luisteroefening**

- A vertelt over zijn vakantie
- B luistert eerst goed, 1 min.
- Daarna niet meer luisteren, onopvallend

Hoe voer je een goed gesprek?

Lichaamstaal

Vragen stellen

Luisteren

Samenvatten

Training les 4

Open vragen

Hier werd ik een keer heel boos over

- Interview elkaar
- Stel zoveel mogelijk open vragen

Oefenen: welke vragen kun je stellen. Twee observanten: bij gesloten vraag aanwijzen op het bord en bij open vraag aanwijzen op het bord.

Casus

- Groepjes van vier
- Twee In, coaches spelen de ruziemakers
- Twee mediators voeren een mediatorgesprek met hen (gebruik open en gesloten vragen en vat samen)
- De anderen kijken welke vragen werken en welke niet. Schrijf dit op.
- Nabespreken

Praktische invulling:

- Ruimte klaarmaken
- Map klaarmaken
- Hesjes regelen
- Foto ophangen

Bijlage 3 Rooster peermediatie

Leerkrachten

Peer mediatie

In onderstaand rooster kunnen jullie zien wie die dag de peermediators zijn en welke leerkracht erbij zit om evt. te begeleiden. Dit wil ik de komende tijd op me nemen maar zou het fijn vinden als dit te zijner tijd (rond februari/maart) ook verdeeld kan worden onder de collega's. We hebben met het indelen van de mediators zoveel mogelijk geprobeerd rekening te houden met het gymrooster en met het kunstgrasveldrooster.

Dag	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Ochtend pauze	Jordy (5) Benthe (7) Stan (6) Gijs (5) 11.45 Rianne	Bob (7) Joran (7) Fleur (5) Benthe (7) 11.45 Rianne	Loes (6) Ivan (6) Dewi (8) Nori (8) 11.45 Rianne	Bob (7) Daan (8) Jelle (8) Stan (7) 11.45 Rianne	Dewi (8) Nori (8) Ivan (6) Loes (7) 11.45 Lieke
Middag pauze	Jordy (5) Daan (8) Jelle (8) Gijs (5) 15.00 Rianne	Jet (5) Gijs (5) Rosa (7) Rixt (6) 15.00 Joris		Joran (7) Fleur (5) Bob (7) Stan (6) 15.00 Joris	Dewi (8) Rosa (7) Daan (8) Rixt (6) 15.00 Ingrid/Annet

54

Pleinwacht (leerkracht) of leerkracht bepaalt of het een conflict is voor de mediators. Conflicten die hier niet in aanmerking voor komen zijn: **conflicten met geweld** (schoppen, slaan) en **conflicten tussen groepen**. Inschatting op gevoel. Hier zal de leerkracht zorg voor moeten dragen.

Mediators dragen in de pauze een verkeershesje zodat ze duidelijk herkenbaar zijn en overleggen met de pleinwacht/leerkracht of er die ochtend of middag een gesprek/mediatie zal plaatsvinden.

Plek waar mediatie plaatsvindt: In de mediatheek (kamertje naast Hilde). De tijden in het rooster zijn de momenten waarop mediatie plaatsvindt (11.45 uur of 15.00 uur).

In de mediatheek ligt een rode mediatiemap. In deze map zitten formulieren die nodig zijn tijdens het gesprek (stappenplan en conflictpapier, zie bijlage).

Een week na het conflict informeren de mediators of men zich aan de afspraak heeft gehouden, die door beide partijen overeengekomen is.

Een keer per drie weken is er een evaluatiemoment met alle mediators.

Voorlopig zal dit zijn op: dinsdag 8 nov. 11.30 uur

maandag 28 nov. 14.45 uur

maandag 19 dec. 14.45 uur

Heb je n.a.v. bovenstaande nog vragen/opmerkingen? Laat het me weten!

Hartelijke groet,

Rianne Verveda

Bijlage 4 Conflictpapier

Datum: **Mediators:** en

Conflict tussen groep en groep

Korte beschrijving conflict:

.....

.....

.....

.....

.....

Oplossing:

.....

.....

.....

Afspraken:

.....

.....

.....

.....

Handtekening

Handtekening

Is men de afspraak nagekomen? (checken na een week)

Ja

Nee

omdat.....

.....

.....

Bijlage 5 Stappenplan peer mediatie ODB de Branink

Vraag als bemiddelaar eerst aan je medeleerlingen : 'Willen jullie dat ik help of willen jullie het zelf uitpraten?' Daarna gebruik je het stappenplan.

Stap 1: Stop en koel af

- Vraag: 'Zijn jullie voldoende afgekoeld?'
- Is het antwoord 'ja', ga dan verder met stap 2. Geef je medeleerlingen anders meer tijd om af te koelen.

Stap 2: Praat met elkaar en luister naar elkaar

- Vraag: 'Willen jullie dat wij helpen of willen jullie het conflict zelf oplossen?'
- Als ze het zelf op willen lossen, trek jij je terug (blijf er wel bij zitten).
- Als ze jouw hulp willen, ga je verder met stap 3.

Stap 3: Zoek uit wat je medeleerlingen willen

(Hierbij mogen ze elkaar niet in de rede vallen.)

- Vraag de eerste spreker: 'Wat is het probleem?'
- Vraag de tweede spreker: 'Wat is het probleem?'
- Samenvatten wat er is gebeurd.

Stap 4: Bedenk veel oplossingen

- Vraag: 'Wat kunnen jullie doen om het conflict op te lossen?'
- Schrijf alle ideeën op een blaadje.

Stap 5: Kies het idee dat iedereen het beste vindt

- Als je een idee bespreekt van het ene kind, vraag je aan het andere kind: 'Vind jij dat ook een goed idee?'
- Als het antwoord nee is, behandel je het volgende idee.
- Als het antwoord ja is, vraag je: 'Is het conflict nu opgelost?'

Stap 6: Laat je medeleerlingen een plan maken

- Vraag: 'Wat is het plan?'
- Zeg: "Gefeliciteerd met het oplossen van jullie probleem!"

-Na een week spreken de mediators de leerlingen aan om te horen of ze zich aan de afspraak hebben gehouden. Als een van de leerlingen zich niet aan de regel houdt, zeg je: 'Je mag niet... (de ander in de rede vallen, schelden, enzovoort).' Als een van je medeleerlingen zich weer niet aan de regel houdt, zeg je: 'We moeten stoppen. We gaan verder als je bent afgekoeld.'

Bijlage 6 Toestemmingsbrief voor ouders over peer mediatie

Ouders

Laren, 21 september 2016

Aan: ouders van de kinderen die zich hebben opgegeven voor mediator

Betreft: training mediator

Geachte ouder(s),

Dit schooljaar zijn we gestart met het invoeren van mediatie. Alle leerlingen van groep 5 t/m 8 hebben de eerste week na de zomervakantie kennis gemaakt met de lessen die hierbij horen. Lessen over conflicten, gevoelens, luistergedrag, respect, etc. Het doel van mediatie is dat leerlingen leren hun eigen conflicten op te lossen, al dan niet met behulp van een bemiddelaar (mediator).

In week 39 (26 t/m 30 september) wil ik starten met het opleiden van een groep mediators op de Branink. De kinderen krijgen gedurende 4 weken, 1 uur training per week, onder schooltijd. Wij zorgen ervoor dat de kinderen niet iedere keer dezelfde les missen.

Enige weken geleden is er aan de kinderen gevraagd wie er mee wil doen. In overleg met de leerkrachten hebben wij een lijst samengesteld van kinderen die mediator willen worden en die wij daar geschikt voor vinden. Uw zoon/dochter heeft aangegeven graag als mediator te willen worden getraind en na de training als mediator te willen worden ingezet. Ook wij vinden uw zoon/dochter een geschikte mediator. Misschien hebben sommigen er thuis al over gesproken.

Wij vinden het belangrijk dat ouders/verzorgers akkoord gaan met hun keuze. Daarom willen wij graag deze brief ondertekend terug. Op deze manier weten wij dat het thuis besproken is, en u uw goedkeuring hieraan geeft. Mocht u het geen goed idee vinden, dan mag u dit ook aangeven. Uw kind kan dan helaas niet meedoen.

Op YouTube kunt u filmpjes bekijken (mediatie op de Luc Stevensschool) hoe Peer Mediatie wordt ingezet op een basisschool. Dit komt in grote lijnen overeen met de aanpak op de Branink

Wilt u de brief uiterlijk dinsdag 27 september ondertekend weer aan uw zoon/dochter meegeven?

Mocht u nog vragen hebben, stuur gerust een mail (r.verveda@poolsterscholen.nl).

Met vriendelijke groet,

Rianne Verveda
leerkracht groep 5

